138. Maanantaina 5 päivänä joulukuuta 1994

kello 14

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Kolmas käsittely:

1) Ehdotukset laeiksi hovioikeuslain 5 §:n ja käräjäoikeuslain muuttamisesta .. 5677

Hallituksen esitys n:o 252
Lakivaliokunnan mietintö n:o 15

2) Ehdotukset laeiksi konkurssipesien hallinnon valvonnasta sekä konkurssisäännön muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys n:o 249
Lakivaliokunnan mietintö n:o 16

3) Ehdotukset laeiksi rangaistusten täytäntöönpanosta annetun asetuksen ja tutkintavankeudesta annetun lain muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys n:o 66
Lakivaliokunnan mietintö n:o 17

4) Ehdotus laiksi ulosottomaksuista ... „

Hallituksen esitys n:o 191
Lakivaliokunnan mietintö n:o 18

5) Ehdotukset laeiksi verotuslain, ennakkoperintälain, työnantajain sosiaaliturvamaksusta annetun lain 17 §:n ja arvonlisäverolain 159 §:n muuttamisesta 5678

Hallituksen esitys n:o 276
Toivomusaloite n:o 40/1993 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 72

6) Ehdotus laiksi indeksiehdon käytön rajoittamisesta 5678

Hallituksen esitys n:o 286
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 73

7) Ehdotukset laeiksi ennakkoperintälain ja arvonlisäverolain 1 §:n muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys n:o 126
Toivomusaloitteet n:ot 16/1993 vp ja 19
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 74

8) Ehdotus laiksi ulkomaisten väliyhteisöjen osakkaiden verotuksesta 5679

Hallituksen esitys n:o 155
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 75

9) Ehdotus laiksi Valtionrautateiden muuttamisesta osakeyhtiöksi ..... „

Hallituksen esitys n:o 224
Liikennevaliokunnan mietintö n:o 16

10) Ehdotus laiksi valtion rataverkosta, radanpidosta ja rataverkon käytöstä 5680

Hallituksen esitys n:o 225
Liikennevaliokunnan mietintö n:o 17

11) Ehdotukset laeiksi Helsingin yliopistosta annetun lain muuttamisesta ja Eläinlääketieteellisestä korkeakoulusta annetun lain kumoamisesta 5681

Hallituksen esitys n:o 228
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 24

12) Ehdotukset alkoholilaiksi sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi 5686

Hallituksen esitys n:o 119
Lakialoitteet n:ot 104/1991 vp ja 77
Toivomusaloitteet n:ot 1020, 1044, 1117, 1130, 1132, 1141, 1157, 1205, 1206 ja 1306/1991 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 32
Suuren valiokunnan mietintö n:o 3

13) Ehdotus laiksi kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain muuttamisesta 5707

Hallituksen esitys n:o 273
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 35

Esitellään:

14) Ed. Hassin ym. lakialoite n:o 90 laiksi kansanedustajain vaaleista annetun lain 29 ja 31 d §:n muuttamisesta ..... „

Pöydällepanoa varten esitellään:

15) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 76 hallituksen esityksen johdosta vuoden 1994 kolmanneksi lisätalousarvioksi (HE 220) ..... „

16) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 77 hallituksen esityksen johdosta valtioneuvoston lainanottovaltuuksista vuonna 1995 (HE 153) ..... „

17) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 78 hallituksen esityksen johdosta laiksi valtion kiinteistölaitoksesta (HE 214) ..... „

18) Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 37 hallituksen esityksestä laiksi maaseutuelinkeinojen valituslautakunnasta annetun lain muuttamisesta (HE 238) ..... „

19) Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 37 hallituksen esityksestä laiksi sosiaalihuoltolain väliaikaisesta muuttamisesta annetun lain muuttamisesta (HE 205) ..... „

20) Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 38 hallituksen esityksestä laiksi terveydenhuollon laitteista ja tarvikkeista (HE 266) 5707

21) Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 39 hallituksen esityksestä laiksi vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista annetun lain muuttamisesta (HE 271) ..... „

22) Työasiainvaliokunnan mietintö n:o 8 hallituksen esityksestä laiksi säteilyturvalain muuttamisesta (HE 270) ..... „

23) Työasiainvaliokunnan mietintö n:o 9 hallituksen esityksestä laiksi palkkaturvalain muuttamisesta (HE 303) ..... „

24) Ympäristövaliokunnan mietintö n:o 13 hallituksen esityksestä laiksi jätelain muuttamisesta (HE 305) ..... „

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi ensimmäinen varapuhemies Paakkinen sekä edustajat Aho E., Biaudet, Björkenheim, Donner, Isohookana-Asunmaa, Jaakonsaari, Järvilahti, Jääskeläinen, Jäätteenmäki, Kanerva, Kasurinen, Komi, Korkeaoja, Kuuskoski, Lahikainen, Lahti-Nuuttila, Laukkanen V., Lindroos, Lipponen, Metsämäki, Morri, Myller, Mölsä, Nordman, Norrback, Pekkarinen, Ranta, Rauramo, Rehn E., Rinne, Roos T., Viinanen, Vuorensola ja Zyskowicz.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Rehn E., Järvilahti ja Rauramo.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat

tästä päivästä sairauden vuoksi edustajat Lahikainen ja Rinne, virkatehtävien vuoksi edustajat E. Aho, Jäätteenmäki, Pekkarinen ja Viinanen sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Biaudet, Kanerva, Kasurinen, Komi, Lahti-Nuuttila,

V. Laukkanen, Lindroos, Myller, Nordman, Norrback, Ranta, Rauramo ja T. Roos,
tämän kuun 7 päivään virkatehtävien vuoksi ed. Björkenheim,
tämän kuun 9 päivään virkatehtävien vuoksi ed. Paakkinen sekä
tämän kuun 12 päivään virkatehtävien vuoksi ed. Isohookana-Asunmaa.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotukset laeiksi hovioikeuslain 5 §:n ja käräjäoikeuslain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 252
Lakivaliokunnan mietintö n:o 15

Puhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen kuluessa on esitettävä kaikki asiassa tehtävät ehdotukset. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksista, jotka voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Koska toisessa käsittelyssä päätetyt molemmat lakiehdotukset on päätettävä perustuslain säätämisjärjestyksessä, ehdotan meneteltäväksi seuraavasti:

Ensin tehdään päätös lakivaliokunnan ehdotuksesta, joka koskee lakiehdotusten julistamista kiireelliseksi. Jos lakivaliokunnan ehdotus hyväksytään, päätetään lakiehdotusten hyväksymisestä tai hylkäämisestä. Jos sitä vastoin ehdotus lakiehdotusten julistamisesta kiireellisiksi hylätään, on tehtävä päätös lakiehdotusten hyväksymisestä jätettäviksi lepäämään ensimmäisiin vaalien jäljestä pidettäviin varsinaisiin valtiopäiviin tai niiden hylkäämisestä.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotukset julistetaan kiireellisiksi yksimielisesti.

Lakiehdotukset hyväksytään yksimielisesti.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Ehdotukset laeiksi konkurssipesien hallinnon valvonnasta sekä konkurssisäännön muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 249
Lakivaliokunnan mietintö n:o 16

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Ehdotukset laeiksi rangaistusten täytäntöönpanosta annetun asetuksen ja tutkintavankeudesta annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 66
Lakivaliokunnan mietintö n:o 17

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Ehdotus laiksi ulosottomaksuista

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 191
Lakivaliokunnan mietintö n:o 18

Puhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

5) Ehdotukset laeiksi verotuslain, ennakkoperintälain, työnantajain sosiaaliturvamaksusta annetun lain 17 §:n ja arvonlisäverolain 159 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely, ainoa käsittely
Hallituksen esitys n:o 276
Toivomusaloite n:o 40/1993 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 72

P u h e m i e s : Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksista. Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä. Lopuksi päätetään ainoassa käsittelyssä toivomusaloitteesta.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Eduskunta yhtyy valtiovarainvaliokunnan ehdotukseen toivomusaloitteen hylkäämisestä.

Asia on loppuun käsitelty.

6) Ehdotus laiksi indeksiehdon käytön rajoittamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 286
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 73

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

7) Ehdotukset laeiksi ennakkoperintälain ja arvonlisäverolain 1 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely, ainoa käsittely
Hallituksen esitys n:o 126
Toivomusaloitteet n:ot 16/1993 vp ja 19
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 74

P u h e m i e s : Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksista. Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä. Lopuksi päätetään ainoassa käsittelyssä toivomusaloitteista.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Ed. B a c k m a n : Arvoisa puhemies! Lain toisessa käsittelyssä esitin 4 §:n 2 momentin hylkäämistä. Tuo momentti pitää sisällään palkan määrittelyn tavalla, joka poikkeaa työlainsäädännön palkan määrittelystä, ja tällä perustalla tuo mahdollisuuden tämän ennakonperintälain muutoksella tulkita nykyistä työnantaja — työntekijä-suhdetta tavalla, joka työntekijän kannalta muodostaa erittäin suuria ongelmia esimerkiksi hänen työsuojeluoikeuksiensa ja eräiden sosiaaliturvaetuuksien suhteen.

Kun 4 §:n 2 momentti on niin ratkaiseva osa tätä lakia ja kun se jäi hallituksen esittämään muotoon, ehdotan tämän koko lakiehdotuksen hylkäämistä.

Samalla ehdotan varmuuden vuoksi, jos lakia ei hylätä, siihen perustelulausumaa, joka olisi sen muotoinen, kuin on valiokunnan mietintöön jätetyssä vastalauseessa.

Ed. A p u k k a : Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Backmanin tekemää hylkäysehdotusta sekä myöskin lausumaehdotusta siltä varalta, että lakia ei hylättäisi.

Myös minä toin lakiehdotuksen toisessa käsittelyssä esille niitä ongelmia, mitä tämä lakiehdotus pitää sisällään. Tässähän ilmeisen hyvässä tarkoituksessa ollaan helpottamassa yrittäjäksi ryhtymistä, mutta välittämättä niistä kaikista muista seuraamuksista, mitä lain epäselvyyksien myötä tulee. Nimenomaan poistamalla 4 §:n 2 momentti laista saataisiin paljon ymmärrettävämpi ja vähemmän hankaluuksia aiheuttava.

Ed. Backman totesi, että laki aiheuttaa työntekijän kannalta melkoisia ongelmia. Samaa voi-

taisiin sanoa myös työn teettäjien kannalta, koska hän ei aina voi olla ollenkaan varma siitä, onko hän tekemisissä yrittäjän vai normaalin työntekijän kanssa. Sen vuoksi hänelle saattaa jäljestäpäin koitua erilaisista työlainsäädäntöön liittyvistä velvoitteista melkoisia ja moninkertaisia ongelmia, sen sijaan että hän olisi alun perin ollut tekemisissä vain työsuhteessa olevan ihmisen kanssa.

Arvoisa puhemies! Sen vuoksi lakiehdotus on hylättävä, jotta se voidaan valmistella uudelleen ja poistaa siitä nuo muutamat epäkohdat, minkä jälkeen ilmeisesti asia on paljon parempi ja ymmärrettävämpi.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Asian käsittely keskeytetään.

8) Ehdotus laiksi ulkomaisten väliyhteisöjen osakkaiden verotuksesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 155
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 75

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

9) Ehdotus laiksi Valtionrautateiden muuttamisesta osakeyhtiöksi

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 224
Liikennevaliokunnan mietintö n:o 16

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 10) asiasta.

Keskustelu:

Ed. T e n n i l ä : Rouva puhemies! Ehdotan, että hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus VR:n yhtiöittämisestä hylätään. Perusteluksi esitän seuraavaa:

Me vasemmistoliitossa pidämme rautatiepalveluja niihin palveluihin kuuluvina, jotka tulee turvata koko maassa kaikille. Tähän ei päästä hallituksen esittämällä tavalla eli lisäämällä pelkkää liiketoiminta-ajattelua rautatielaitoksen toiminnassa. Kävisi päinvastoin. Huonommin kannattavia rataosuuksia olisi entistä helpompi lopettaa ja väkeä VR:n palveluksesta vähentää. Näin eriarvoisuus maan sisällä kasvaisi ja VR:n palveluksessa olevien työtaakka muodostuisi kohtuuttomaksi.

Seuraava vaihe olisikin se, että alkaisi "kerman kuorinta", joka on jo tuttua teletoiminnasta. Jos radat avattaisiin muillekin kuin Valtion rautatielaitokselle, jotkut firmat voisivat hyvinkin ryhtyä kuljettamaan itse tavaroitaan. Tiheimmin asutussa osassa maata olisi mahdollista kilpailu myös henkilöliikenteen puolella. Tämä kaikki vähentäisi VR:n tuottoja ja lisäisi näin edelleen paineita supistaa toimintoja harvaanasutussa osassa maata. Harvaanasuttua osaa maata on suurin osa Suomesta. Tekeillä on siis maan sisäistä eriarvoisuutta lisäävä oravanpyörä.

Liikennevaliokunnan mietintöä lukiessa vaikuttaa sitä, että on kansanedustajia, jotka koettavat nyt lohdutella itseään ja myös muita sillä, että valtio tulee tukemaan VR Oy:n toimintaa siten, että valtion tuella pelastetaan huonoimmin kannattavat rataosuudet ja turvataan ratojen kunnossapito ja kehittäminen koko maan puitteissa. Valtiontalouden tila tuntien ja aluepolitiikan kaikinpuolisen heikentymisen lähdettyä jo liikkeelle on kuitenkin satuun luottamista uskoa siihen, että valtiolta tulisi riittävästi rahaa osakeyhtiölle, kun liikelaitoskin on sitä ihan liian vähän saanut, liikelaitos, joka kuitenkin on selvästi enemmän eduskunnan huolenpidon ja siten myös tuen saajana.

Rouva puhemies! Siltä varalta, että hylkäysesitykseni ei tule hyväksytyksi, ehdotan, että perusteluissa lausutaan seuraavaa: "Eduskunta edellyttää, että VR pitää tarvittaessa valtion tuella yllä junaliikennettä koko maassa, että rataverkkoa kehitetään myös maan harvaanasutussa osassa ja että VR kalustohankinnoillaan edistää oman maan työllisyyttä ja alueellista tasapainoista kehitystä."

Rouva puhemies! Kalustohankintojen osalta VR:n kohdalla on ajankohtainen kysymys siitä, saako Rautaruukin omistama Transtech tilauksia Valtionrautateiltä vai ei. VR on hankkimassa

mm. kevytkalustoa, jonka tilaaminen Transtechiltä pelastaisi Taivalkosken työpaikat. Jos VR suuntautuukin tilauksissaan ulkomaille, Posiolle ja Taivalkoskelle tulee paljon lisää työttömiä entisten lisäksi. Myös Otanmäessä on saman tyyppinen asetelma.

Eduskunnan vastuun kantaminen on nyt sitä, että otetaan kantaa tämän tyyppisiin ajankohtaisiin asioihin. Jos eduskunta ja hallitus eivät halua "neuvoa" yhtiöksi muuttuvia Valtionrautateitä kalustohankintojen osalta, vaan jättää päätännän sille itselleen, lopputulos on mitä todennäköisimmin huono. Se tulee olemaan jatkossa huono myös liikenneratkaisujen osalta, jos eduskunta tyytyy sivustakatsojan rooliin, jota sille tämän yhtiöittämisen puitteissa nyt selvästikin tyrkytetään.

Minä en kannata sitä, että eduskunta on sivustakatsoja, vaan sen pitää olla aktiivinen vaikuttaja niin liikennepolitiikan kuin työllisyysratkaisujenkin ollessa kyseessä.

Ed. L a i n e : Rouva puhemies! Kannatan ed. Tennilän ehdotusta esillä olevan lakiehdotuksen hylkäämisestä ja myös hänen ehdottamansa perustelulausuman hyväksymistä.

Ed. P u l l i a i n e n : Arvoisa puhemies! Olen hyvin paljon samoilla linjoilla kuin edustajat Tennilä ja Laine. Siitä saatiin oikein hyvä näyttö muutama päivä sitten, kun eduskunnassa oli liikenneministeriöstä ylijohtaja kertomassa, mitä voitaisiin tehdä Transtechin tapauksessa. Silloin liikenneministeriön ylijohtaja oli sitä mieltä, ettei voidakaan tehdä yhtään mitään, että Valtionrautatiet voi vain omilla varoillaan tehdä ratkaisuja tässä uudessa muuttuvassa tilanteessa ja heillä ei ole valtiovallan puolesta minkäänlaista sananvaltaa siihen, mitä Valtionrautatiet tekevät. Eihän näin voi olla silloin, kun on perustavaa laatua olevasta yhteiskunnallisesta palvelujärjestelmästä kysymys. Silloin täytyy voida poliittisella päätöksentekotahollakin olla jotakin sananvaltaa.

Kun nyt jo tällainen ennakkotapaus on syntynyt, minä olen myös tämän lain hylkäämisen kannalla ihan vakaumuksellisista syistä.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Olen aikaisemmin todennut myös sen, että tietyt yhteiskunnan järjestelmät — Valtionrautatiet, joka on perusliikennejärjestelmä suomalaisessa yhteiskunnassa, poliisi, posti, veronkantojärjestelmä, ulosottojärjestelmä, oikeusjärjestelmä — kaikki ovat sellaisia, joiden pitäisi olla yhteiskunnan peukalon alla. Ennen pitkää tällä järjestelmällä, niin kuin olen todennut, poliisi toimii kilpailuperiaatteella yhtiönä, myös tuomioistuinjärjestelmästä tehdään yhtiö, jossa kilpaillaan siitä, kuka halvemmalla tämän järjestelmän toteuttaa, samoin ulosotto- ja veronkantojärjestelmät.

Minä totean, että jos Valtionrautateiden osalta suuntaus on se, että Valtionrautateillä huseeraa useita eri yhtiöitä, tilanne on kovin sekava. Kriisiaikojen vallitessa on hyvin vaikea hallita tällaista peruskuljetusjärjestelmää, mitä Valtionrautatiet edustaa. Näin ollen minä en hyväksy tätä asiaa ollenkaan ja tulen myös äänestyksessä äänestämään tämän lakiehdotuksen hylkäämisen puolesta.

Ed. T e n n i l ä : Rouva puhemies! Toteaisin vielä vain sen, että VR:stä ei saa tulla tylyä isäntää, vaan sen pitää olla edelleenkin, mitä se joskus on ollut, aikaisemmin ainakin: hyvä renki, kun toteutetaan liikennepolitiikkaa, joka palvelee koko maata. Eduskunnan pitää olla myös se, joka antaa ohjeensa silloin, kun tehdään esimerkiksi kalustohankintoja, jos ne eivät muuten ole menossa oikean suuntaisesti eli kotimaata suosivasti ja nimenomaan myös siten, että työllisyystilannetta koko maassa tarkastellaan siitä lähtökohdasta käsin, että aina, kun on mahdollista, hankintoja suunnataan kehitysalueille.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Asian käsittely keskeytetään.

10) Ehdotus laiksi valtion rataverkosta, radanpidosta ja rataverkon käytöstä

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 225
Liikennevaliokunnan mietintö n:o 17

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. T e n n i l ä : Rouva puhemies! Edelliseen puheenvuorooni viitaten ehdotan, että myös tämä lakiehdotus hylätään.

Ed. L a i n e : Rouva puhemies! Kannatan ed. Tennilän ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Asian käsittely keskeytetään.

11) Ehdotukset laeiksi Helsingin yliopistosta annetun lain muuttamisesta ja Eläinlääketieteellisestä korkeakoulusta annetun lain kumoamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 228
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 24

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. L u h t a n e n : Arvoisa rouva puhemies! Eläinlääketiede on Suomessa erittäin kovia kokenut tieteenala. Ensinnäkin alan korkeakoulun, Eläinlääketieteellisen korkeakoulun, aikaansaaminen Suomeen on ollut aikakirjojen mukaan hyvin sitkeä, pitkäjänteinen ja kovaakin vastustusta kohdannut tehtävä. Vasta vuonna 1945 Eläinlääketieteellinen korkeakoulu näki päivänvalon, ja vielä vuoteen 1946 saakka eläinlääkärit joutuivat suorittamaan opintonsa kokonaisuudessaan ulkomailla, ja osa opinnoista suoritettiin Tukholmassa ja Oslossa vielä 1960-luvulla.

Kun eläinlääketieteellisen opetuksen kovin nuorta historiaa käsittelee maassamme, tuntuu käsittämättömältä, että tämän jälkeen Eläinlääketieteellinen korkeakoulu on joutunut säännöllisin määräajoin hajasijoitusuhan tai lakkauttamisuhan kohteeksi. Kyseessä eivät ole olleet eläinlääketieteellisen koulutuksen tai tutkimuksen tasoon tai laatuun liittyvät näkökohdat, vaan muut tekijät ovat määränneet kulloisenkin siirtohankkeen. Pääasiallisia ovat olleet aluepoliittiset syyt, ja viimeinen lakkautus- ja siirtohanke on kytketty maan huonoon taloudelliseen tilanteeseen, lamaan, josta koko korkeakoululaitoksemme kärsii.

Kun valtioneuvosto vuoden 1993 kesäkuussa teki kuuluisan periaatepäätöksensä Eläinlääketieteellisen korkeakoulun siirtämisestä Helsingin yliopiston itsenäiseksi tiedekunnaksi, se oli ilman muuta huomattavasti parempi vaihtoehto kuin korkeakoulun lakkauttaminen, sen siirtäminen Kuopioon pois juuriltaan. Tältä osin tähän päätöksen tulee olla tyytyväinen. Onhan se toiseksi paras vaihtoehto. Mielestäni on kuitenkin tärkeää, kun itsenäinen korkeakoulu lakkautetaan maassamme ja sulautetaan toiseen korkeakouluun, pohtia hiukan niitä perusteita ja niitä tulevia tekijöitä, jotka tällaiseen korkeakoulun lakkauttamiseen ja siirtoon liittyvät.

Tähän mennessä valtiovallan taholta ovat keskeisimpänä perusteena olleet Eläinlääketieteellisen korkeakoulun siirrossa Helsingin yliopistoon pelkät säästötavoitteet. Nämä eivät voi mielestäni missään tapauksessa olla minkäänlainen painava näkökohta. Siirtämisen syynä voi ja tulee olla ainoastaan ja vain eläinlääketieteellisen koulutuksen, opetuksen ja tutkimuksen tason nostaminen.

En tiedä yhtään asiaa, eikä tämä käy myöskään asiakirjoista ilmi, josta Eläinlääketieteellistä korkeakoulua olisi voitu kritisoida.

Tänä päivänä edellytetään ensinnäkin kansainvälisyyttä ja täydellä syyllä voidaan sanoa, että eläinlääketieteellinen koulutus on kansainvälistä. Korkeakouluhan on siis jo lähtökohdiltaan kovin kansainvälinen. Eläinlääketieteelliset tutkinnot ovat täysin hovikelpoisia millä tahansa kansainvälisellä areenalla, peruskoulutus on kansainväliset mitat täyttävää, ja erikoistumiskoulutusta on selvitetty yhteistyössä muiden maiden kanssa kansainvälisen yhteensopivuuden osalta. Korkeakoulu on osallistunut Euroopan tutkimusohjelmiin varsin aktiivisesti, ja katson, että nyt EU:hun menemällä Eläinlääketieteellinen korkeakoulu varsin hyvin olisi pärjännyt itsenäisenä korkeakouluna.

Myös Eläinlääketieteellisen korkeakoulun hallinto on käsitykseni mukaan hyvin kevyt. Voi myös todeta, että sen palvelutoiminta on pelannut erinomaisesti tähän mennessä. Kaikki nämä seikat ovat tapahtuneet jo ennen siirtohankkeita.

Rouva puhemies! Minusta on käsittämätöntä, että kun hallitus käy näin radikaaliin toimenpiteeseen maamme korkeakoululaitoksessa eli lakkauttaa itsenäisen korkeakoulun ja liittää sen toiseen yliopistoon, niin tähän johtaneita syitä, asioita jotka ovat jo tapahtuneet ja toteutuneet Eläinlääketieteellisessä korkeakoulussa, ei tuoda millään tavalla hallituksen esityksen perusteluissa esiin. Ne tuodaan sillä tavalla esiin, että näihin tavoitteisiin pyritään ja siirto helpottaa näitä asioita. Näin ei ole. Nämä asiat ovat toteutuneet jo nyt.

Minusta hallituksen esityksen perusteluissa olisi tullut nyt tapahtunutta perusteellisemmin selvitellä ja tuoda esiin sitä, miten eläinlääkärikoulutus säilyttää omaleimaisuutensa yliopiston koulutusperheessä ja miten ylipäätään sen omat toiminnot jatkuvat yhteistyössä maa- ja metsätalousministeriön kanssa, helpottuuko ylipäätään

yliopiston hallinto, yksinkertaistuuko se, mitä kaiken kaikkiaan tulevaisuudessa tapahtuu. Näitä spekulaatioita olisi voinut huomattavasti perusteellisemmin hallitus esityksessään tuoda esiin.

Rouva puhemies! Siirron ehkä tärkeintä tekijää eli siirron yhteydessä edellytettyä noin 7 miljoonan markan säästöä minusta tulee tarkastella myös hyvin kriittisesti. Selvää on, että näin suuren säästön tekemiseen ei voida mennä, jos samalla pidämme tavoitteena eläinlääketieteellisen koulutuksen, tutkimuksen ja opetuksen laadun parantamista. Korostan edelleen sitä, että säästöt eivät voi olla näin suuressa operaatiossa missään tapauksessa ensisijainen tavoite. Sanon tämän siitä syystä, että jos aiomme leikata itsenäisen korkeakoulun voimavaroista 7 miljoonaa markkaa, tämä tarkoittaa käytännössä henkilötyövuosiksi muutettuna noin 35:tä henkilöä. Eläinlääketieteellisen korkeakoulun koko henkilömäärä on tällä hetkellä noin 45. Tämä säästö tarkoittaisi sitä, että lähes koko Eläinlääketieteellisen korkeakoulun henkilöstö jouduttaisiin siirron yhteydessä lakkauttamaan.

Rouva puhemies! Minä tiedän, että näin ei kenties ole ajatuskulku käynyt. Nyt tulen toiseen seikkaan, minkä takia itse asiassa olen täällä puhumassa. Minua ihmetyttää suuresti se, että tätä lakia on tuotu eduskuntaan budjettilakina. Heti kannessa sanotaan, että tämä on budjettilaki ja liittyy vuoden 1995 tulo- ja menoarvioon. Näin ei kuitenkaan ole. Lain perusteluista käy selkeästi ilmi, että vuoden 1995 talousarvioon tällä lailla ei minkäänlaisia vaikutuksia, vaan vuosina 1996—98 aiotaan tehdä nämä noin 7 miljoonan markan leikkaukset.

Nyt minusta onkin hyvin mielenkiintoista tarkastella tätä asiaa Helsingin yliopiston kannalta. Kun ensi kesänä Eläinlääketieteellinen korkeakoulu on jo osa Helsingin yliopistoa ja Helsingin yliopisto alkaa käydä budjettineuvotteluja, sillä on heti tehtävänä 7 miljoonan vähennys siitä syystä, että satuttiin vuonna 1995 siirtämään Helsingin Eläinlääketieteellinen korkeakoulu yliopistoon, mistä seuraa 7 miljoonan markan budjettivähennys!

Rouva puhemies! Minä en näe myöskään Helsingin yliopiston kannalta oikeana sitä, että tällainen vähennys otettaisiin Helsingin yliopiston budjetista, siitä syystä että hallitus on tehnyt jo toisen päätöksen, joka tarkoittaa sitä, että Helsingin yliopistolta leikataan ylimääräisiä voimavaroja lääketieteellisen tiedekunnan opetuksesta. En pidä siis oikeana sitä, että sitä yliopistoa, joka ottaa vastaan itsenäisen korkeakoulun tiedekunnakseen, rangaistaan miljoonien markkojen leikkauksilla. Voisi sanoa, että minusta on hyvin tärkeätä huomata yksi näkökohta: Kun me itse asiassa ensimmäisen kerran yhdistelemme itsenäisiä korkeakouluja toisiinsa, tätä mallia pidetään esimerkkinä siitä, kuinka tällainen siirto onnistuu. Minulla on se käsitys, että tällainen etukäteen budjettiperusteluissa sidottu määrärahaleikkaus ei anna mitenkään hedelmällistä pohjaa yhteistyölle yliopistojen välillä. Se antaa itse asiassa hyvin huonon kuvan. Tämä sisällöstä.

Rouva puhemies! Minä ihmettelen myös tätä käytäntöä, mikä rooli valtiovarainvaliokunnalla on tässä asiassa, kun asiaa markkinoidaan budjettilaiksi, vaikka sillä ei ole mitään vaikutuksia vuoden 1995 budjettiin. Toivoisin kuitenkin, että valtiovarainvaliokunta ottaisi tähän mietinnössään jonkinlaista kantaa.

Sivistysvaliokunnan mietinnössä on mielestäni erittäin hyvin tuotu esiin pontena tämä taloudellinen asia. Valiokuntahan edellytti "hallituksen huolehtivan siitä, että eläinlääketieteellisen opetuksen ja tutkimuksen toimintaedellytykset ja kehittäminen turvataan myös siinä tilanteessa, kun Eläinlääketieteellinen korkeakoulu yhdistetään Helsingin yliopistoon". Minä todella toivon, että tätä pontta pidetään kaikissa vaiheissa esillä ja sen merkitys toteutetaan käytännössä. Tämähän tarkoittaa sitä, rouva puhemies, että ponnen täytyy muuttua eläväksi sanaksi, kun teemme vuoden 1996 tai 1997 budjettia. Silloin meidän on lunastettava tämä ponsi ja todettava, että eduskunta on tällaisen tahdonilmaisun tehnyt. Tätä minusta tulee myös tulevien eduskuntien noudattaa.

Ed. O. O j a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta oli erittäin hyvä, että ed. Luhtanen täällä hyvin perusteellisesti kävi läpi paitsi Eläinlääketieteellisen korkeakoulun historiaa ja syntyvaiheita myös tilannetta, mitä Eläinlääketieteellisen korkeakoulun yhdistyminen Helsingin yliopistoon tulee merkitsemään. Kuten ed. Luhtanen totesi, niin minustakin kyseessä on toiseksi paras vaihtoehto. Paras olisi tietenkin ollut se, että Eläinlääketieteellinen korkeakoulu olisi voinut jatkaa itsenäisenä korkeakouluna, mutta se ei nyt onnistu. Tärkeätä on kuitenkin, että arvoton pelaaminen korkeakoulun tulevaisuudella loppuu tähän ratkaisuun. On ollut todella murheellista, miten viime vuosien varrella eläinlääketieteen opetuksen kohtalosta tässä maassa on tehty erilaisia päätöksiä, peruttu niitä

ja taas tehty uusia ratkaisuja. Siinä ovat menneet hampaat ja eläimet välillä sekaisin.

Nyt kuitenkin pidän erittäin huolestuttavana sitä, että tämän yhdistämisen myötä todella edellytetään 6—7 miljoonan markan säästöjä yksiselitteisesti. Minusta asia on paremminkin nähtävä niin, että tuleva eduskuntavaalien jälkeen nimitettävä hallitus, joka antaa vuoden 96 budjetin, lopullisesti ratkaisee, minkälaiset säästöt yhdistämisestä tulee. Onneksi valiokunta on kuitenkin edellyttänyt ponnen muodossa selvästi, että eläinlääketieteellisen opetuksen ja tutkimuksen osalta tulee turvata riittävät määrärahat ja edellytykset. Mutta, arvoisa puhemies, minusta tämä 6—7 miljoonan markan supistus ei missään tapauksessa voi toteutua, mikäli se heikentää eläinlääketieteen opetuksen määrärahoja.

Ed. A l a - H a r j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Luhtanen toi esiin juuri sen huolen, joka meillä valiokunnassa oli yhdistämisestä aiheutuvista säästöistä: 7 miljoonan markan säästö Eläinlääketieteelliseltä korkeakoululta on kohtuuton. Valiokunta selvästi mainitsee mietinnössään, että tämä säästö ei voi kohdistua yksistään eläinlääketieteeseen, vaan se summa tarkoittaa koko Helsingin yliopiston säästöjä. Se voidaan toteuttaa sillä tavalla, että kun yhdistetään resursseja, hallinnolliset menot tulevat aivan varmasti vähentymään, tulee synergiaetuja ja säästöt voidaan sitä kautta toteuttaa niin, että eläinlääketieteellisen tiedekunnan toiminta tulee jatkumaan. Sen takia valiokunta ponnessaan edellyttikin seurantaa, jota opetusministeriö tulee suorittamaan ja selvittämään, etteivät eläinlääketieteellisen tiedekunnan toimintamahdollisuudet heikkene.

Ed. R o s s i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Minäkään en pidä tätä esitystä aivan parhaana, joskin näkemykseni on kyllä aika lailla toisenlainen kuin esimerkiksi se, minkä ed. Luhtanen esitti puheenvuorossaan. Sanoitte, että kun Kuopion yliopiston yhteyteen Eläinlääketieteellistä korkeakoulua oltiin aikoinaan siirtämässä — toivottavasti vielä joskus tulevaisuudessakin — se tapahtui aluepoliittisilla perusteilla. Kysymyshän on Eläinlääketieteellisestä korkeakoulusta. Ainakin minä ymmärrän, että silloin on pääsääntöisesti kyse meidän hyötyeläimistämme, lehmistä ja tämän tyyppisistä. Jos katsotaan Väli-Suomea, missä Suomen karja tulevaisuudessakin tulee olemaan, niin en minä silloin jaksa sitä ymmärtää niinpäin, että kysymys on aluepolitiikasta, jos koulutusta haluttaisiinkin viedä sinne, missä myös sen hedelmät tullaan ajan myötä mittaamaan. Päinvastoinhan voisi väittää, että aluepolitiikka onkin toiminut juuri edustajan itsensä mainitsemalla tavalla, mutta juuri toisinpäin.

Aiemminhan on käyty Kuopion yliopiston suhteen tätä asiaa paljon läpi ja asiantuntijoita myöten on voitu todistaa hyvin kiistattomasti, että eläinlääketieteen tutkimuksella Kuopion yliopiston yhteydessä olisi aivan loistavat mahdollisuudet. Eivät esimerkiksi professori Juhani Jänteen tutkimustulokset ja Huomen-lehmä, lääkevasikka, ole sattumoisin sinne syntyneet, vaan kyllä ne ovat sitä lääketieteen ja eläinlääketieteen tulevaisuutta, mitä käytännössä tehdään. Kyllä tässä on aluepolitiikkaa myös toisinkin päin nähtynä. Katson, että tämä ratkaisu ei ole paras vaihtoehto, mutta toivon mukaan kaiken kaikkiaan eläinlääketieteen tulevaisuutta tällä ratkaisulla ei vaaranneta.

Ed. E. Rehn merkitään läsnä olevaksi.

Ed. R ä t y (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Luhtanen piti erittäin hyvän ja seikkaperäisen puheenvuoron ja myös asiantuntijana varmasti tietää, mistä puhuu. Sivistysvaliokunnassa käytiin hyvin laaja seikkaperäinen keskustelu asiantuntijoidenkin avustuksella tästä esityksestä ja kaikki olivat samaa mieltä, että tämä 6—7 miljoonan leikkaus on täysin kohtuuton. Siitä varmasti olemme kaikki samaa mieltä.

Mutta tärkeintä minusta olisi miettiä ennen kaikkea se peruskysymys, mille arvoille tulevaisuutta ja suomalaista korkeakoulutusta rakennetaan hallituksen piirissä. Suomi on menossa EU:n jäseneksi ja hallitus leikkaa erittäin kovalla kädellä meidän korkeasta osaamisestamme, ja se koettiin asiantuntijoiden osalta erittäin turmiolliseksi tieksi. Toivottavasti tulevat hallitukset ja tulevat vaalivoittajat ottavat sen huomioon, kun uusia budjetteja laaditaan, että koulutuksesta ja ennen kaikkea siitä korkeakoulutuksen tasosta, mikä meillä Suomessa on, ei ole meillä kerta kaikkiaan pienenä kansakuntana varaa enää leikata, ei penniäkään.

Ed. O. O j a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Ala-Harja ed. Luhtasen puheenvuoron jälkeen kommentoi sitä, että kaikki nämä 6—7 miljoonan markan säästöt eivät tule

kohdistumaan eläinlääketieteeseen. Näin varmaan on, etteivät tule. Mutta minusta on myös aivan mahdotonta ajatella, että Helsingin yliopistolle yksiselitteisesti tässä vaiheessa annetaan tällainen säästövelvoite, kun ei todellakaan nyt tiedetä, mitkä tulevat olemaan esimerkiksi uuden hallituksen tiedepoliittiset linjaukset ja muut vastaavat. Se on enemmänkin perusteluissa oleva tavoitelinjaus, mutta ei se voi olla vielä eduskunnan hyväksymä päätös siitä, että Helsingin yliopistolta viedään 6—7 miljoonaa nyt sen takia, että eläinlääketieteellinen yhdistetään siihen.

Ed. P u l l i a i n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Luhtanen äskeisessä puheenvuorossaan aivan oikein arvioi eläinlääketieteellisen opetuksen ja tutkimuksen kansainvälistä merkitystä. Sen suhteen ei ole pienintäkään huomauttamisen sijaa. Se oli varmasti ihan kohdallansa. Hän kantoi myös erittäin aiheellisesti huolta eläinlääketieteellisen opetuksen ja tutkimuksen tulevaisuudesta osana Helsingin yliopistoa, ja sama huoli on myös sivistysvaliokunnan mietinnön ponnessa.

Mutta, arvoisa puhemies, mitalissa on se toinenkin puoli. Kun puhutaan näistä säästöistä, satun tietämään Helsingin yliopiston erään tiedekunnan virassa olevana, vaan ei palkkaa nostavana viranhaltijana, että säästö aiotaan kohdistaa keskeiseltä osaltaan mm. maatalous-metsätieteellisen tiedekunnan budjettiin. Siellä ollaan todella huolissaan siitä, mitä tämä ns. rationalisointi, josta ed. Ala-Harja äsken puhui, käytännössä merkitsisi. Katson myös, niin kuin ed. Outi Ojala, että tämä lasku, jos niin voidaan sanoa, on aivan kohtuuton Helsingin yliopiston maksettavaksi. Siinä suhteessa olisin toivonut, että sivistysvaliokunnassa olisi ollut vähän laajempi näkemys ja katsantokanta tähän asiaan kuin pelkästään se, että kannetaan huolta eläinlääketieteellisen opetuksen ja tutkimuksen kohtalosta osana Helsingin yliopistoa.

Ed. T i u r i : Arvoisa puhemies! Minusta on hyvä, että hallitus tekee ajoissa esityksen, kun jokin korkeakoulu yhdistetään toiseen korkeakouluun, niin että eduskunnassakin voidaan ajoissa selvittää, mitä se merkitsee. Vaikka tämä ei ensi vuoden talousarvioon mitään vaikutakaan, on kuitenkin ihan oikein, että laki on tuotu nyt. Korkeakoulujen yhdistäminen minusta muutenkin on määrätyssä mielessä järkevää, koska Suomessa on aivan liian pieniä korkeakouluja. Ehkä pienen korkeakoulun itsenäisyys jossakin mielessä on hyvä, koska korkeakoulu voi silloin hyvin pienellä hallinnolla toimia, mutta käytännössä tuottaa kyllä aikamoisia hankaluuksia, kun ajatellaan, mitä kaikkia yhteyksiä nykyään täytyy olla eri oppialojen kesken.

Se, että synergiaetu on arvioitu 6—7 miljoonaksi markaksi, tuntuu kyllä aika yliarvoidulta. Helsingin yliopistohan joutuu samaan aikaan tekemään huomattavia karsintoja lääketieteen alueella, ja nyt tämä kohdistuisi osittain samalle alueelle. Minusta tuo asia täytyy vielä tarkkaan selvittää valtiovarainvaliokunnassa.

Ed. D r o m b e r g : Arvoisa puhemies! Kuten me kaikki täällä salissa tiedämme, Eläinlääketieteellisen yhdistäminen Helsingin yliopistoon on pitkän prosessin tulos. Tämähän on kompromissi, jossa käytiin läpi vaihtoehtoja ja päädyttiin siihen, kun Kuopion hammaslääketieteen laitos joudutaan poistamaan, että sinne tulee tilalle uusia toimintoja. Kuitenkin pidän erittäin merkittävänä, että saimme pysytettyä eläinlääketieteellisen täällä entisissä tiloissa ja sillä lailla saadaan synergiahyötyä poikkitieteellisestikin tällä alueella.

Resurssien vähentäminen, on tietenkin murheellinen asia koko eläinlääketieteellisen toiminnan kannalta, koska se periaatteessa, jos oltaisiin aivan karkeita, merkitsisi koko opetushenkilökunnan virkojen lopettamista. Siinä mielessä pidän tärkeänä sitä, että edelleenkin mietitään niitä keinoja, joilla taataan toimintaresurssit nimenomaan eläinlääketieteelliselle tiedekunnalle tämän jälkeen. Pidän sitä myöskin erittäin huonona asiana, jos muutoksesta Helsingin yliopisto joutuu kärsimään, mutta ennen kaikkea eläinlääketieteelliselle mielestäni tulee turvata tulevaisuuden resurssit.

Ed. L u h t a n e n : Rouva puhemies! Ed. Drombergille toteaisin, että selvitys, joka on tehty yhdistämisestä, osoittaa, että synergiaedut on jo saatu itse asiassa ja kaluttu loppuun tähän mennessä. Synergiaetua voi saada kaksi lähekkäin sijaitsevaa korkeakoulua, vaikka ne toimisivat itsenäisinä korkeakouluinakin. Tosiasia lienee se, että ainoa, mitä voidaan tehdä, on yhden palkanlaskijan toimen lakkauttaminen Eläinlääketieteellisestä korkeakoulusta.

Ed. Tiurille toteaisin, että ajoissa ja ajoissa. Minä kritisoin sitä, että hallitus toteaa, että esitys liittyy vuoden 95 valtion talousarvioesitykseen. Nyt on käynyt ilmi, että se ei liity talousarvioesi-

tykseen millään tavalla, vaan ennakoivasti vasta vuosien 96 ja 97 talousarvioon.

Ed. Rossille toteaisin, että aluepolitiikasta tietysti voimme olla eri mieltä. Lienee kiistaton tosiasia, että Suomen korkeakoululaitos on milloin minkinlaisen aluepoliittisen kärhämöinnin kohteena, niin että se siitä. Kyllä me nämä kaikki tiedämme.

Ed. Ala-Harja: Arvoisa puhemies! Ed. Luhtanen vähätteli synergiaetuja. Voin suoraan lukea, mitä etuja ovat asiantuntijat meille valiokunnassa kertoneet. Valtioneuvoston päätöksen jälkeen Eläinlääketieteellisen korkeakoulun liittäminen Helsingin yliopistoon itsenäisenä tiedekuntana tarjoaa oikein suoritettuna hyvät mahdollisuudet edelleen kehittää lääketieteellistä opetusta ja tutkimusta. Meillähän Suomessa on opettajaa kohti oppilaita suurempi määrä — 7,4 opiskelijaa — kuin muualla Pohjoismaissa, missä on vain 3,9, joten meillä on tähän mennessä ollut, sanoisinko, huonot mahdollisuudet. Voidaan tehdä yhteistyötä immunologian, virologian, parasitologian, toksikologian ym. kanssa. Vähäiset voimavarat voidaan yhdistää ja siten niiden painoarvoa ja tutkimus- ja opetustasoa vahvistaa. Myöskin asiantuntemusta voidaan saada Helsingin yliopiston muiden tiedekuntien käyttöön Eläinlääketieteellisestä korkeakoulusta ja päinvastoin. Täällä on pitkä lista niistä eduista, joita voidaan hyödyntää, kun ne vain oikein käytetään.

Ed. Rossi: Arvoisa rouva puhemies! Ed. Luhtanen sanoi, että korkeakoulut ovat olleet milloin minkäkin kärhämöinnin ja aluepoliittisen kärhämöinnin kohteena. Se pitää juuri paikkansa. Aikoinaan, kun Tukholman porvarit katselivat, kun Turkuun yliopistoa perustettiin, sanottiin, että tiede tulee rämettymään, kun Turkuun perustetaan yliopisto, Suomeen.

Samalla laillahan, jos katsotaan kokonaisuutena Suomea, oletteko te sitä mieltä, että aluepolitiikka ei kuulu suomalaiseen sivistyspolitiikkaan korkeakoululaitoksen ja yliopistojen osalta? Jos ajatellaan Suomea — Jyväskylää, Kuopiota, Oulua, Rovaniemeäkin, Lappeenrantaa, Vaasaa osittain — kyllähän on juuri näin, että Suomi on nykyisessä tasossaan aluepolitiikkakin huomioon ottaen pysynyt koossa juuri näiden yliopistojen ja korkeakoulujen avulla. Oulu, samoin myös Kuopio, on hyvä esimerkki siitä, kuinka yliopistot säteilevät ympäristöön ja luovat siellä uutta korkeaa teknologiaa.

Yhtä kaikki yhdyn siihen sanomaanne, että nämä ovat kärhämöinnin kohteena. Lähtisin kuitenkin siitä, että meidän tulisi nyt yhdessä hyväksyä se, että on aivan luontaista, että koulutusta annetaan muuallakin kuin Helsingissä tai pääkaupunkiseudulla. Se ilmeisesti sopisi, ja sitten se ei olisi aluepolitiikkaa, vaan kaikki olisi kunnossa.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Ed. Ala-Harja luetteli osa-alueita, joilla synergia voisi toteutua. Kun luettelo, jonka te, ed. Ala-Harja, äsken julki toitte, yhdistetään noin 6—7 miljoonan säästötavoitteeseen, se todella merkitsee, että yhteistyö lisääntyy "sen takia, että vakanssit lopetetaan", kaksoisvakanssit jnp., eli sama henkilö hoitaa sekä ihmislääketieteen että eläinlääketieteen puolella esimerkiksi patologian tehtävät. Minä en pitäisi tätä edistyksenä, mutta olen oppinut, että ed. Ala-Harjan yhteiskunnallisen näkemyksen mukaan se voi olla edistystä.

Ed. Luhtanen: Rouva puhemies! Ed. Ala-Harjalle toteaisin juuri, että en minä missään tapauksessa väheksy synergiaa, minä pidän sitä tosi tärkeänä. Siitä syystä toinkin esille, että se pitää hyvin tärkeästi ja perusteellisesti selvittää. Synergiaedut, joita te luettelitte, ovat olleet käynnissä jo monta vuotta Eläinlääketieteellisessä korkeakoulussa. Totean sen ja uskon siihen, että ne olisi voitu todella saavuttaa viimeisen päälle myös itsenäisten korkeakoulujen osalta käytännössäkin.

Kun toitte esiin opiskelija — opettajamäärä -suhteita, eihän suhde parane sillä, että yhdistämisen yhteydessä leikataan käytännössä 35—40 henkilötyövuotta pois. Siitähän on aivan päinvastainen lopputulos.

Ed. Laakso: Rouva puhemies! On ollut mielenkiintoista kuunnella keskustelua varsinkin siinä valossa, että lakiesitys tullaan hyväksymään yksimielisesti. Eli en oikein ymmärrä nyt, mistä täällä väitellään. Kaikki ovat samaa mieltä siitä, että eläinlääketieteellisen koulutuksen taso pitäisi myös tulevaisuudessa säilyttää korkeana. Tästä syystä sivistysvaliokunta yksimielisesti on ollut sitä mieltä, että hallituksen huomiota yritetään kiinnittää juuri tähän, etteivät säästöt kohdistu eläinlääketieteellisen opetuksen ja koulutuksen tasoon sitä heikentävästi. Me olemme täsmälleen samaa mieltä siitä, mitä me edellytämme hallitukselta ja myös tulevalta hallitukselta.

Totta on se, että esimerkiksi tällä hetkellä tilanne on aika huono, ja sivistysvaliokunta on sitä mieltä, että se ei saa mennä yhdistämisen tuloksena vielä huonommaksi, sillä esimerkiksi opiskelijaluvut opettajaa kohden ovat huomattavasti korkeammat kuin muissa Pohjoismaissa. Saattaa käydä niin, että yhdistäminen merkitsee sitä, jos se toteutetaan yksipuolisesti kohdistamalla säästöt eläinlääketieteelliseen opetukseen, että tilanne muuttuu entistä huonommaksi. Juuri tähän sivistysvaliokunta ja ymmärtääkseni me kaikki yksimielisesti kiinnitämme huomiota ja yritämme estää tällaisen kehityksen.

Tikustakin näyttää saavan asiaa!

Ed. P u l l i a i n e n : Arvoisa puhemies! Tässä tikussa on 7 miljoonaa markkaa rahaa, ja siitä kannattaa salissa puhua. Ed. Laaksohan kysyi, kenelle me oikein puhumme, kun kuitenkin on kysymys yksimielisestä mietinnöstä ja siihen sisältyvästä yksimielisestä ponsiehdotuksesta.

Arvoisa puhemies! Minusta tuntuu, että me puhumme valtiovarainvaliokunnalle, aivan niin kuin ed. Tiuri aivan oikein äsken totesi. Hän totesi äskeisessä puheenvuorossaan, että valtiovarainvaliokunnan on todella syytä miettiä asiaa. Niin, arvoisa puhemies, minäkin puhun koko ajan samalla, kun puhun arvoisalle puhemiehelle, myös valtiovarainvaliokunnan jäsenille in corpore, että asiaan kiinnitettäisiin huomiota ja nähtäisiin ponsi laajempana kuin se on sivistysvaliokunnan mietinnössä. Se on olennainen asia.

Ed. D r o m b e r g : Arvoisa puhemies! Kun olen kuunnellut puheenvuoroja, voimme tietenkin kaikki yhteisesti todeta, että meillä on yhteinen huoli siitä, miten resurssit taataan jatkoa ajatellen eläinlääketieteelliseen opetukseen. Haluaisin vielä ed. Luhtaselle, ennen kuin hän häviää salista, sanoa, että Eläinlääketieteellisen korkeakoulun edustajat kävivät meitä tapaamassa ja olivat halukkaat nimenomaan viemään asiaa niin eteenpäin, että he katsovat virka viralta, missä voivat tehdä yhteistyötä Helsingin yliopiston kanssa. Heillä oli sillä listalla enemmän kuin yksi palkanlaskija, josta he ovat valmiit tinkimään yhteistyön nimissä. Mutta siitä huolimatta pidämme tietenkin kaikki tärkeänä, että resurssit tulee turvata ja niin, että tieteellisen koulutuksen kuuluu saada se osuus, joka sille kuuluu, eikä Helsingin yliopisto myöskään joutuisi kärsimään tilanteesta kohtuuttomasti.

Ed. U k k o l a : Arvoisa puhemies! Kun on kuunnellut käytyä tikusta asiaa -keskustelua, olennaistahan on, että jälleen kerran eduskunnassa on syntynyt vastakkainasetelma Helsinki contra muu Suomi. Tällainen ei tietenkään ole hyväksi sen enempää korkeakoulupolitiikassa kuin missään muussakaan politiikassa. On otettava huomioon, että jos ja kun Suomi aikoo Euroopassa pärjätä, silloin täytyy olla koko Suomen yhtenäinen ja yhtä mieltä siitä politiikasta, niin korkeakoulupolitiikasta kuin muustakin politiikasta, miten Suomea kehitetään, ja ottaa huomioon se, että aluepolitiikka on Suomen voimavara. Jos se tuhotaan, silloin tuhotaan koko Suomi.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

12) Ehdotukset alkoholilaiksi sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Kolmas käsittely, ainoa käsittely
Hallituksen esitys n:o 119
Lakialoitteet n:ot 104/1991 vp ja 77
Toivomusaloitteet n:ot 1020, 1044, 1117, 1130, 1132, 1141, 1157, 1205, 1206 ja 1306/1991 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 32
Suuren valiokunnan mietintö n:o 3

P u h e m i e s : Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksista. Toisessa käsittelyssä päätetyt, hallituksen esitykseen sisältyvät 1.—7. lakiehdotus sekä sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnössä ehdotetut 8. ja 9. lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä. Lopuksi päätetään ainoassa käsittelyssä toivomusaloitteista.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Ed. H a a v i s t o : Arvoisa puhemies! Alkoholilakia koskevan uudistuksen toinen käsittely eduskunnassa oli ainakin minulle osittain pettymys. Olin lukenut talousvaliokunnan antaman

lausunnon asiasta hyvin huolella ja ajattelin, että talousvaliokunnan jäsenet salissa puolustavat näkökulmaansa asian toisessa käsittelyssä. Näin valitettavasti ei käynyt.

Itse en ole osallistunut asian valiokuntakäsittelyyn, mutta tuon nyt kolmannessa käsittelyssä esiin mielipiteeni. Ensin siteeraan talousvaliokuntaa mielestäni aivan keskeiseltä osalta. "Noin puolet Suomessa kulutetusta alkoholista myydään tällä hetkellä keskioluena elintarvikeliikkeissä. Vähittäiskauppa on selviytynyt hyvin myyntiin liittyvistä valvontatehtävistä ja muista erityisehdoista. Viinit ja muut miedot alkoholijuomat ovat tulleet pysyvästi osaksi suomalaista ruokakulttuuria. Valiokunnan mielestä ne terveyspoliittiset perusteet, joilla keskioluen myyntiä katsottiin voitavan vapauttaa, mutta joilla viinit säilytettiin alkoholiyhtiön monopolina, ovat menettäneet uskottavuutensa." Edelleen talousvaliokunta lausunnossaan jatkaa: "Valiokunta ehdottaa siksi, että mietojen alkoholijuomien vähittäismyyntimonopoli kumotaan."

Itse olen asiassa hyvin samalla kannalla nimenomaan mietojen viinien osalta. Liberalisointi näyttää nyt alkoholilain osalta jäävän vain keskioluen mahdollisten myyntipisteiden lisääntymiseen ja tilaviinien markkinoinnin sallimiseen suoraan tuotantotiloilta. (Ed. O. Ojala: Siiderit tulevat kauppoihin!) — No, saadaan siideritkin kauppoihin, hyvä. — Mutta helsinkiläisenä on todettava, että tilaviinejä ei meillä Helsinginniemellä valitettavasti ilmeisesti kovin paljon valmisteta. Matkaa joutuu tekemään jonkin verran keskustasta pohjoisempaan varmaankin, ennen kuin ensimmäiset tilaviinit tulevat vastaan.

Oma kantani on, että mietojen viinien markkinoinnin ja myynnin liberalisointi olisi voitu suorittaa tässä yhteydessä ja että niiden vähittäismyynti elintarvikeliikkeissä tulisi sallia. En perustele tätä näkemystäni sen enempää eurooppalaisella kuin venäläisellä kuin kaukoitäisellä kuin amerikkalaisellakaan käytännöllä, vaikka tiedän hyvin, että hyvin monella kolkalla maailmaa hyvin monissa maissa käytäntö on juuri tällainen niin idässä kuin lännessäkin, että mietoja alkoholijuomia voidaan elintarvikeliikkeistä hankkia. Uskon, että Suomi ei enää tarvitse tässä asiassa sitä holhousta, jota vielä eduskunta haluaa käyttää ja osoittaa, ja uskon, että meidän juomakulttuuriamme kehittäisi se, että miedompia alkoholijuomia olisi normaalisti saatavissa elintarvikeliikkeissä.

Tuon asiaan myös yhden lisänäkökulman, sanotaan nyt vaikka: ympäristönäkökulman. Tiedätte, että viinan osto tuottaa hyvin paljon turhaa autoilua tässä maassa. Jos käytte perjantaina tai lauantaina minkä tahansa pääkaupunkiseudun tai muun alkoholiliikkeen edustalla, siellä pörisee valtava määrä autoja tyhjäkäynnillä, parkkipaikkoja etsitään, viikonloppuviinejä ollaan autolla hakemassa, kun ei niitä läheisestä elintarvikeliikkeestä voida saada. Samaten pohjoisessa, tiedetään, millaiset pullonhakumatkat ovat, kuinka monia kymmeniä tai satoja kilometrejä joissakin tapauksissa joudutaan alkoholiliikkeeseen ajamaan. En ymmärrä oikein, miksi tällaista pitäisi erityisesti suosia tai tukea eduskunnan puolelta.

Näen kuitenkin, että jatkossa alkoholilainsäädäntöä voidaan kehittää myös mietojen viinien osalta siten, että niissä kunnissa tai niillä alueilla, jotka eivät halua, että nämä tulevat elintarvikeliikkeisiin, voidaan menetellä samoin kuin nyt keskioluen osalta menetellään eli kunnanvaltuustolle annetaan myös valtaa ja ratkaisumahdollisuuksia niin, että elintarvikeliikkeissä voitaisiin myös kieltää näiden juomien myynti, jos paikallisen väestön enemmistön mielipide tätä asiaa pitää tärkeänä ja haluaa näin päättää.

Kun nyt laki toisessa käsittelyssä on tullut hyväksytyksi siihen muotoon, jossa se on, ehdotan, että lakia hyväksyessään eduskunta esittäisi hallitukselle sellaisen kokeilun valmistelemista, jossa viinien myynti elintarvikeliikkeistä mahdollistettaisiin. Omassa mielessäni kokeilu voisi olla esimerkiksi parin vuoden mittainen periodi, jonka aikana saataisiin käytännön tuloksia ja tietoa siitä, miten tällainen liberalisointi Suomessa vaikuttaisi ja miten se toimisi.

Tämän vuoksi ehdotan perusteluissa lausuttavaksi: "Hyväksyessään alkoholilakia koskevan uudistuksen eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa lain toteutumista käytännössä ja valmistelee seurannasta saatujen kokemusten perusteella kokeilun mietojen viinien ottamisesta vähittäismyyntiin elintarvikeliikkeissä."

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tulen varsinaisessa puheenvuorossani kannattamaan ed. Haaviston perustelulausumaehdotusta, mutta olisin jo tässä vaiheessa halunnut sanoa, että ed. Haavisto on aivan oikeassa. Suomen alkoholipolitiikan vuosikymmenten vitsaus on ollut kieltolaki. Kielloista ja käskyistä ja ihmisten paimentamisesta johtuu se, että meidän alkoholihaittammekin ehkä ovat suuremmat kuin jossakin Keski-Euroopassa. Ei ihmisiä enää nykyaikana voida hallita eikä kah-

lehtia tällaisilla säädöksillä. Itse asiassa eduskunnan läpi mennyt alkoholilaki on vieläkin liian epäeurooppalainen. Mainontaa esimerkiksi olisi aivan hyvin voitu sallia huomattavasti väljemmin, kuin mihin ollaan menossa.

Olisin halunnut sanoa, että alkoholilakia on tässä maassa toteutettu ihan samalla periaatteella kuin liikennepolitiikkaa. Liikennepolitiikkaa on toteutettu pahimpien kaahareitten perusteella, alkoholilakia rapajuoppojen perusteella.

Ed. Pulliainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Haaviston mielipide on ollut minulle hyvin tuttu, ja minä odotin, että hän olisi ehkä pohdiskellut esittelypuheenvuorossaan sitä, mitä esitetty ponsi käytännössä merkitsisi. Kun myöhemmin ed. Kankaanniemi tulee esittelemään Maailman terveysjärjestön Who:n Terveyttä kaikille vuoteen 2000 -ohjelman ja vastaavasti aluekomitean ehdotuksiin perustuvan suunnitelmavaatimuksen siitä, että kansallisesti pyrittäisiin viinan haittoja vähentämään, toimisiko ed. Haaviston ponsi käytäntöön vietynä niin, että tämäkin tavoite voisi toteutua, vai ovatko nämä ehdotukset vastakkaisia? Toivoisin, että keskustelu selvittäisi myös näitä näkökohtia, koska sitten vasta voitaisiin kokonaisuutena arvioida, mikä ponsi on se, jonka takana yksittäisen kansanedustajan pitäisi lopullisessa äänestyksessä olla, sillä ponsistahan ei tule puutetta olemaan.

Ed. Kemppainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä vanha liberalismin lippulaivaksi sanottu vaatimus "viinit maitokauppoihin", on minusta kyllä menettänyt ajankohtaisuutensa melkein niin kuin liberaalinen kansanpuolue. Nimittäin vaatimushan perustui siihen tilanteeseen, jolloin saatavuudessa oli puutteita. Voiko kukaan rehellisesti väittää, että alkoholin saatavuudessa, edes viinien saatavuudessa, on sellaisia ongelmia, että se joka sivistyneesti haluaa niitä käyttää, ei niitä saisi? Minusta se sotii uusimpia tutkimustietoja vastaan. Yritetään väittää, että mietojen kulutus olisi terveydellisesti edullista. Se on tyrmätty kyllä niin monta kertaa, että sitä ei pitäisi enää sanoa.

Ed. Ukkolan rinnastus liikennepolitiikkaan on minusta kyllä aika osuva, mutta minä tekisin kyllä vähän toisen suuntaisen johtopäätöksen. Kyllä nimenomaan liikenne minusta osoittaa, kuinka hyödyllisiä ovat ne rajoitukset, joita me kaikki kollektiivisesti sitoudumme noudattamaan. Kyllä esimerkiksi turvavyön käyttöpakko, vaikka se ei kovin liberaalia olekaan, on hyvin tarpeellista, myös nopeusrajoitusten noudattaminen. Uskon, että niillä on tehty paljon hyvää.

Ed. Haavisto (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan vastata ed. Kemppaiselle helsinkiläisen kansanedustajan näkökulmasta. Mielestäni se, että alkoholijuomia myydään eri liikkeissä kuin elintarvikkeita tai keskiolutta, on täysin keinotekoinen järjestely. En puhu muun maan nimissä, en tiedä, mitä halutaan ed. Kemppaisen kotiseudulla, en tunne tilannetta niin tarkkaan, mutta katson, että Suomessa voitaisiin menetellä sillä tavalla vapaamielisesti, että niillä alueilla, joilla mahdollisesti halutaan vapaamielisempää alkoholin myyntiä, nimenomaan mietojen viinien myyntiä elintarvikeliikkeissä, se voitaisiin toteuttaa, niin kuin on keskioluen osalta voitu tehdä. Siellä, missä kunnallisin päätöksin tämä halutaan kieltää, se voitaisiin edelleen kieltää. En minä pakota ketään ostamaan viiniä maitokaupasta, mutta haluaisin antaa ihmisille sen mahdollisuuden. Mielestäni se kuuluu aivan normaalielämään Suomessa.

Ed. O. Ojala: Arvoisa puhemies! Aika mielenkiintoinen oli ed. Haaviston näkemys asiassa. Hän kyllä hyväksyy täysin, että jotkut kunnat voivat kieltää jopa keskioluen myynnin, vaikka väestöstä 49 prosenttia kannattaisi sitä. Ed. Haavisto hyväksyy sen, että näin on, voidaan olla näin tiukkoja. Kuitenkin joissakin kunnissa, jos vaikka väestöstä 51 prosenttia sitä kannattaa, niin sitten viinit maitokauppoihin. Se oli minusta aika mielenkiintoista. (Ed. Kekkonen: Näin tehtiin EU:nkin suhteen!) — "EU:n suhteen", huusi ed. Kekkonen. Emme nyt palaa EU:hun muilta osin, kuin että alkoholikysymys oli esillä Suomen yhtenä neuvottelutavoitteena. Sen osalta Suomi saavutti sen tavoitteen, että nimenomaan terveyspoliittisin syin Suomelle sallittiin, että vähittäismyyntimonopoli voidaan alkoholijuomien osalta vielä säilyttää. Se oli nimenomaan saavutettu neuvottelutavoite, jota nyt talousvaliokunta ja osin eräät muut salissa haluavat olla romuttamassa.

Minä muistutan vielä, mitä Alkon pääjohtaja Suominen sanoi valiokunnassa ja mikä tuli esille myös ensimmäisen käsittelyn aikana salissa moneen kertaan. Alkoholin kulutukseen liittyvät olennaisesti saatavuus, hinta ja siihen liittyvä tiedotus, valistus ja mainonta. Nämä ovat ne tekijät. On aivan selvää, ed. Haavisto, että jos meille

tulee viinit maitokauppoihin ja meillä sallitaan mainonta tässä laajuudessa kuin nyt tullaan tekemään, se merkitsee väistämättä kulutuksen lisääntymistä. Useat asiantuntijat ovat sen todenneet.

Ed. Ukkola, joka tuntuu olevan joka asian asiantuntija, puhui taas tässäkin asiassa kovasti holhouksesta, kuten tapansa mukaan kaikissa asioissa. Hänen olisi ehkä hyvä tietää, että aika monissa Euroopan maissa, joissa on ollut, ed. Haavisto, hyvin liberaali alkoholipolitiikka ja joissa on ollut erittäin suuria alkoholin haittavaikutuksia, ollaan säännöksiä nimenomaan tiukentamassa. Pyritään nimenomaan sen typpisiin ratkaisuihin, joita Maailman terveysjärjestössä alkoholin haittoihin ollaan etsimässä: kulutuksen vähentämiseen ja uusien rajoitusten tekemiseen.

Mutta eikös mitä, Suomessa halutaan nyt mennä toiseen suuntaan! Ainakin osa täällä kovasti tuntuu haluavan. (Ed. Ukkola: Kommunistien mielipide!) — Tämä on terveyspoliittinen lähtökohta alkoholiin. EU-maissa nimenomaan esimerkiksi viinikysymys on maatalouspolitiikkaa. Minä tiedän, että Suomessa jokainen viinaa saa halutessaan, ja on ihan hyvä, että saa, haluaa sitten viinaa, viiniä, keskiolutta tai muuta. Sitä on saatavilla, sitä voi tilata, ed. Ukkola, jopa postimyynnin kautta kotiin.

Ed. Haavistolla oli mielenkiintoinen näkemys siitä, että kun viinit tulisivat maitokauppoihin, ympäristöongelmat meillä vähenisivät. Se on minusta jo niin haettu väite, ed. Haavisto, että kyllä joka asiasta voi löytyä vastaavia. Eivätkö supermarketit ylipäätänsäkin, ed. Haavisto, ole erittäin huono suunta? Paljon pieniä kauppoja mieluummin lähiöön ja asuntoalueiden lähelle, jotta ei joka viikko seilata sinne automarkettiin. Nimittäin kuitenkin viinimyymälässä tai viinakaupassa käydään harvemmin kuin marketissa, näin väitän.

Arvoisa puhemies! Ed. Haavisto viittasi myös puheenvuorossaan toiseen käsittelyyn, joka kieltämättä oli vähän onneton ja sekavahko. Nyt kävi niin, että suuri valiokunta palautti 21 §:n, joka koskee anniskelulupien myöntämistä, valiokunnan esittämään muotoon. Ymmärrän, että se teki näin, koska se ei halunnut avata 14 §:ää, jossa nimenomaan ratkaistiin vähittäismyyntilupien kohtalo. Jos kerran vähittäismyyntiluvat annetaan lääninhallituksesta, silloin on tietysti loogista, että myös anniskeluluvat annetaan lääninhallituksesta.

Olen pahoillani, että suuri valiokunta päätyi tällaiseen ratkaisuun. Itse olen edelleen sitä mieltä, että alkoholilain yhteydessä lupa- ja valvontaorganisaatiota ei olisi tullut muuttaa siten, kuin nyt tehdään. Enkä missään nimessä kannata sitä, mitä edustajat Kemppainen ja Kankaanniemi ovat ajamassa, että luvat siirretään jopa yksittäisten kuntien harteille. Sittenhän me vasta saamme sekavan systeemin maahan, kun 350 kuntaa tekee päätöksiä täysin omilla perusteillaan. Sitten maassamme kyllä todella voi olla se tilanne, että korkki napsahtaa kiinni, kun astuu toisen kunnan alueelle. Silloin vasta tullaan varsin merkilliseen tilanteeseen.

Minusta olisi pitänyt hyväksyä se lähtökohta, että siirron yhteydessä lupakäytäntö ja valvontaorganisaatio on Tuotevalvontakeskuksella, jolla on oma kenttäverkosto. Se olisi pärjännyt huomattavasti pienemmällä organisaatiolla. Nyt joka ikiseen lääninhallitukseen täytyy luoda organisaatiot ja tietojärjestelmät ja myös lisätä asiantuntemusta. Kestää aika pitkän ajan, ennen kuin kaikki asiantuntemus on sinne saatu.

Kuusi yksikköä Tuotevalvontakeskuksen kenttäorganisaatioon olisi ollut riittävä. Se on se, mikä Alkolla tällä hetkellä on, mikä on erittäin toimiva järjestelmä. Minua on nimittäin kiinnostanut tämän keskustelun aikana se, että täällä tuntuu moni, joka ei ole nähnyt vilaustakaan valiokunnan asiantuntijoiden paperista, tuskin on lukenut hallituksen esitystä, puhumattakaan että olisi lukenut valiokunnan mietintöä, esittävän suurella suulla kaikenlaisia "asiantuntevia" kannanottoja. Jokaisella voi olla kansalaismielipide, mutta lainsäätäjän pitäisi kuitenkin perustaa lähtökohtansa siihen, että on kuultu asiantuntijoita ja otetaan... (Ed. Kekkonen: Tässä asiassa kaikki ovat asiantuntijoita!) — Ed. Kekkonen, eivät ihan kaikki tässä salissa; minun tietojeni mukaan tässä salissa on myös absolutisteja. Mutta ehkä he haitat tietävät myös erittäin hyvin.

En pidä järkevänä sitä, mitä ollaan nyt luomassa. Minä kiinnitin myös aikaisemmin huomiota siihen, että mm. hotelli- ja ravintolaneuvosto piti ratkaisua epäviisaana. Se pelkää sitä, että tässä maassa syntyy hyvin kirjava käytäntö ja yrittäjät joutuvat maan eri osissa eriarvoiseen asemaan. Tämä on yksi syy, ei kuitenkaan ainoa. Nyt täytyy myös muistaa se, että saimme valiokuntaan tietoa esimerkiksi siitä, miten nämä asiat on järjestetty eri maissa. Esimerkiksi Ruotsissa ja Norjassa on huonoja kokemuksia läänija kuntatason päätöksistä, koska niissä nimenomaan perusteet eivät ole olleet ensi sijassa alko-

holipoliittisia ja on selvästi näyttöä siitä, että viranomaisten linjat eroavat toisistaan eri alueilla. On myös tietoa siitä, että ministeriöt eivät ole kyenneet näissä maissa yhtenäistämään tai yhdenmukaistamaan linjojaan, joten tältä osin tietoa olisi paljon, mutta en nyt rupea kaikkia näitä asiantuntijalausuntoja kertaamaan. Totean kuitenkin, että tässä suhteessa väitän, että tehdään huono ratkaisu.

Toinen mielenkiintoinen asia on esimerkiksi tilaviinit. Tässäkin suhteessa väitän, että eduskunta teki sellaisen ratkaisun, joka on ristiriidassa — meidän asiantuntijoilta saamiemme tietojen mukaan — neuvotellun EU-ratkaisun kanssa. Kiinnitän myös huomiota siihen, että kansanedustajat saivat ennen toista käsittelyä, yksityiskohtaista käsittelyä, tietoonsa ministeri Jorma Huuhtasen meille kansanedustajille lähettämän kirjeen, jossa oli liitteenä Alkon pääjohtajan Ilkka Suomisen kirje, joka oli osoitettu ulkomaankauppaministeri Pertti Salolaiselle. Kirjeessä todetaan, että suomalaisten tilaviinien suosiminen ei varmasti mene huomiotta EU:n viranomaisten tai EU:n viininvalmistajien silmien ohitse. Kirjeen liitteenä on myös Alkosta tullut kirje, jossa kerrotaan, mitä voi tapahtua nyt, kun tilaviinien osalta ollaan avaamassa vähittäismyynti. Muistutan uudelleen sitä, että oma kantani on ollut koko ajan se, että tilaviinien valmistus pitää sallia, sitä pitää rohkaista. Maanviljelijämme tarvitsevat ja maaseudulla tarvitaan uusia elinkeinomuotoja. Hallituksen esitys mahdollisti valmistuksen ja myös vähittäismyynnin Alkon kautta, jopa postimyyntinä, ja anniskelun tiloilla. Nämä kaikki olisivat olleet mahdollisia hallituksen esityksen perusteella, mutta valiokunnan enemmistö ja eduskunnan enemmistö halusivat myös, että tiloilta voidaan myydä vähittäismyyntinä suoraan viiniä.

Voin viitata muistioon kokouksesta, joka on pidetty Alkon pääkonttorissa ja jossa on ollut läsnä myös Suomen Viiniyrittäjien edustaja ja viinitiloilta edustajia ja myös Alkon väkeä. Muistiossa on nimenomaan todettu, että yrittäjä ei halua, että tilasta tulee leimallisesti alkoholijuoman vähittäismyyntipiste siihen liittyvine sosiaalisine vaikutuksineen. Eli tiedän, että jo tällä hetkellä monet pelkäävät sitä, millaisia sosiaalisia haittoja sinne aiheutuu. Näille tiloille kenties yöllä porhaltelee enemmän tai vähemmän iloisella tuulella olevia joukkoja vaatimaan vaikka yöllä, että nyt pitää avata myyntipisteet ja myyntiä on sallittava. Tällaisilla tiloilla ... — ed. Kekkonen naureskelee, mutta minä en naureskelisi. Nimittäin ajatellaan vain tilalla olevaa väkeä. Siellä saattaa tulla järjestyshäiriöitä. Matkat voivat olla pitkiä, ja kyllä se saattaa lisätä turvattomuutta, eli ei tämä ole niin yksiselitteinen asia. Kun puhutaan liberalismin nimissä, niin ajatellaan pelkästään, että sallitaan kaikki mahdollinen, mutta pitää myös miettiä, minkälaisia turvattomuustekijöitä tällaiset ratkaisut voivat tuoda tullessansa. (Ed. Ukkola: Voi hirmuista!) — No, minä haluan nähdä ed. Ukkolan naaman silloin, kun ensimmäisen kerran on lehtijuttu, että on jotakin tapahtunut, joku pahoinpidelty tms. Ehkä se naurattaa vähän vähemmän. — Minusta vastuullisen päätöksentekijän pitää myös miettiä seurauksia eikä vain sitä, että kaikki on kivaa, kun on hurlumhei ja sallitaan kaikki mahdollinen. Minusta vapaus tarkoittaa ei pelkästään vapautta johonkin vaan myös jostakin. Jos halutaan sellainen vapaus, että se on vapautta vastuusta, silloin tässä tapauksessa en näe, että meidän pitäisi näin vastuuttomasti suhtautua tähän tilanteeseen.

Arvoisa puhemies! Minä en siis kannata myöskään ed. Haaviston tekemää ponsiesitystä. Minä harkitsin sitä hyvin pitkään, koska se pitää sisällään myös sen, että seurataan tämän lain toteutumista käytännössä ja saatujen kokemusten perusteella näitä kokeiluja, mietojen viinien ottamista vähittäismyyntiin elintarvikeliikkeisiin tehtäisiin. Minusta tätä pontta ei tarvita tässä vaiheessa. Näitä kokeiluja voidaan myöhemmin katsoa, kunhan ensin nähdään, mitä tämä alkoholilain muutos tuo tullessaan. Tämä on radikaali, iso muutos. Minusta tuntuu, että moni täällä ei itse asiassa tajua, miten suurta muutosta eduskunnassa ollaan tekemässä.

Eräät näyttävät luulevan, että kun viina ei tule suoraan elintarvikekauppoihin, kaikki nämä muutokset ovat pieniä. Näinhän ei ole, vaan esimerkiksi mainonnan salliminen siinä laajuudessa, kuin eduskunta nyt sen sallii, on erittäin suuri muutos, ja tässä näyttää olevan myös huomattavasti niin sanotusti liberaalimpi linja kuin monissa EU-maissa esimerkiksi mainonnan osalta on sallittu. Edelleen totean, että kyllä minua ihmetytti kovasti valiokunnassa se, kun meillä nimenomaan valiokunnan enemmistö kiinnitti huomiota vain siihen, että mielikuvamainonta saadaan osin kuriin. Siitä jo tulee erittäin suuria tulkintavaikeuksia, kuten olemme saaneet tiedotusvälineistä lukea. On aivan selvää, että mainostajat tulevat kokeilemaan rajojansa hyvin rajusti. Mutta meillä ei keskusteltu eikä haluttu keskusteltavan siitä, että eräissä maissa on pohdittu

nimenomaan sitä, että tiedotusvälineiden osalta voidaan myös tehdä erilaisia rajauksia. Ei siis katsota yksiselitteisesti, että kun sallitaan mainonta, niin se sallitaan samassa laajuudessa samalla tavalla kaikille, vaan tehdään eräitä rajoituksia. (Välihuuto) — Ed. Ukkolalle, joka sieltä huutelee, voin sanoa, että hyvin monissa EU-maissa esimerkiksi urheilukilpailuissa nimenomaan sponsoroinnin osalta on tehty mainontaan rajoituksia. Minusta se on aivan paikallaan. (Ed. Ukkola: Kaksinaismoraalia!) — Ed. Ukkola, on varsinaista kaksinaismoralismia, että ensin puhutaan urheilun terveellisyydestä ja samalla näytetään viinamainoksia. Ed. Ukkola huutelee, hän tuntuu olevan jo itsenäisyyspäivän tunnelmissa, kun noin iloisena on.

Arvoisa puhemies! Teen kuitenkin itse kaksi ponsiesitystä ja tulen myöhemmin kannattamaan ed. Laineen pontta. Ed. Kankaanniemen ponnen osalta totesinkin jo, että minä ihmettelen hänen lähtökohtaansa, että valvonta siirretään kunnalliselle viranomaiselle, joten tältä osin en voi hänen kolmanteen ponteensa millään tavalla yhtyä.

Arvoisa puhemies! Ehdotan, että perusteluissa lausutaan:

1) "Uudistettu alkoholilainsäädäntö merkitsee suurta muutosta alkoholiasiain hallinnossa, lupakäytännössä ja lainsäädännön valvonnassa. Lupakäytännössä huomiota tulee kiinnittää toiminnan asianmukaisuuden lisäksi elinkeinonharjoittajien tasapuoliseen kohteluun maan eri osissa. Samoin on seurattava valvontaorganisaation toiminnan tarkoituksenmukaisuutta. Hallintoa on tarpeen mukaan uudistettava siten, että se tukee alkoholipolitiikan terveystavoitteita."

Tässä korostan sitä, että minusta elinkeinonharjoittajan asema on myös huomioitava, ettei kovin kirjavaa käytäntöä tule.

2) "Eduskunta edellyttää, että Alkon hallintoneuvoston tulee alkoholilainsäädännön uudistuksen jälkeen kiinteästi seurata alkoholitutkimusta, alkoholiolojen kehitystä, alkoholin käytöstä aiheutuvia haittoja koskevaa tiedotusta, valistusta ja muuta alkoholia koskevaa terveysvalistusta."

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Minäkin olen sitä mieltä, että alkoholimainonnassa mentiin tietyllä tavalla nykyisestä naurunalaisesta salamainonnasta tai piilomainonnasta liian vapaaseen järjestelmään.

Mitä tulee ed. O. Ojalan hyökkäyksiin ed. Haaviston ponsiehdotusta vastaan, niin ensinnäkin totean, että valtion monopolin tarkoitukset ovat alkoholin osalta fiskaaliset hyvin pitkälti, vaikka niitä puetaan tietyllä tavalla terveyspoliittisten ajatusten muotoon.

Minä ihmettelen, miten sairaita me suomalaiset olemme ja miten huono itsetunto meillä on, jos me hukumme alkoholiin, jos viinit, jotka kuuluvat tänä päivänä ruokapöytään jo muuallakin kuin aivan hienoissa perheissä, tulevat kokeiluluontoisesti markettien, nimenomaan hyvin valvottujen markettien, myyntivalikoimaan. Mitä ihmeellistä siinä on? Muualla Euroopassa, siellä harvassa paikassa, missä minä olen käynyt, saa yölläkin ostaa kanankoipea ja myös ihan kovaa viinaa samasta paikasta, eikä siellä ole niiden kanssa mitenkään hukuttu.

Olemmeko me niin huonon itsetunnon omaavia ja sairaita ihmisiä, ettemme Suomessa voisi kokeilla sitä, että viinit ovat vapaasti saatavissa sieltä, mistä ostetaan ruokatavaraa jne? Kyllähän viinaa ja viinejä saa. Ei tarvitse kuin mennä viereisestä ovesta sisään tänä päivänä ja ostaa niin paljon kuin haluaa. Kyllä meidän on tässä maailmassa, kun me nyt kansainvälistymme ja nykyaikaistumme, varovaisin askelin suuntauduttava uudistuksiin myös tässä mielessä. Minä katson, että ed. Haaviston ponsi on ihan asiallinen. Se on varovainen kokeiluluontoinen eteneminen nykyisestä, tietyllä tavalla sairaalloisesta tilanteesta.

Ed. Järvilahti merkitään läsnä olevaksi.

Ed. K a n k a a n n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Outi Ojalan puheenvuoroon voi yhtyä lähes kaikilta kohdin, mutta tietysti se herätti, kun hän arvosteli minun tekemääni tai myöhemmin täällä tehtävää ponsilausumaa. Ed. Outi Ojala esitti, että lupa- ja valvontajärjestelmä pitäisi keskittää Tuotevalvontakeskukselle ja sitten rakentaa tälle kenttäorganisaatio. Se on uutta byrokratiaa. Tällä hetkellä todella Alkon paikallisjohtajat muodollisesti hoitavat näitä tehtäviä, mutta tosiasiassa heillä ei ole siihen mitään erityisiä organisaatioita, joten tämä olisi kokonaan uusi organisaatio, väliportaan hallintoa, jota paisutettaisiin tällä tavalla. Se tulisi kalliiksi, ja uskon, että se olisi kuitenkin tehoton.

Meillä on valmiit lääninhallitukset ainakin toistaiseksi. Siellä on sosiaali- ja terveysosastot, joissa tämä toiminta voidaan nykyisillä resursseilla pitkälti hoitaa. Silloin valvonta on kohtuullisen

etäisyyden päässä niistä toimipaikoista, joissa itse toiminta tapahtuu. Eli lupa- ja valvontajärjestelmä pelaa uskoakseni kohtuullisen hyvin.

Ponnessani esitän, että jatkossa tutkittaisiin se mahdollisuus, että nämä tehtävät siirrettäisiin kuntatasolle. Itse ajattelen nimenomaan niin, että kuntayhtymille tai kuntien terveysviranomaisille, jolloin oltaisiin sillä tasolla, missä haitat nähdään ja koetaan ja missä myös ne laskut maksetaan, jotka jatkossa tulevat olemaan entistäkin suuremmat. Mielestäni tämä on juuri se linja, mitä pitäisi edetä jatkossa.

Ed. S k i n n a r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mainonta tulee käytännössä varmasti olemaan myös ongelma, ja rajoja tullaan kokeilemaan, mutta näinhän on monen muunkin lainsäädännön laita. Suomessa laki voidaan tarvittaessa viikossa muuttaa, niin että ne, jotka uskovat, että voivat tässä rajoja kokeilla ihan miten vain, tulevat kyllä mielestäni käytännössä epäonnistumaan.

Tässähän toisaalta huomattavasti tiukennetaan mainontaa. Nyt ykkösolutkoppien kilistely ja huurteisesta, ykkösoluesta lähtevä mielikuvan menestyvästä ihmisestä antava mielikuvamainonta, jonka ed. Kankaanniemi olisi sallinut jatkuvan, tällä mainospykälällä nimenomaan kielletään. Lähdetään siitä, että informaation pitää olla asiallista ja liittyä tuotteeseen. Vaikka prosenttimäärää nostetaan, niin siinä on valiokunta valinnut tiukan linjan. Ihmettelen, että ne toimittajat, jotka ovat tehneet näitä juttuja, eivät ole kysyneet nimenomaan niiltä, jotka tätä lakia ovat olleet tekemässä, mitä tällä on tarkoitettu. Jos verrataan esimerkiksi tupakkamainontaan, jonka osalta myös esitettiin epäilyksiä, miten se onnistuu, syvä hiljaisuus on vallinnut tämän vuoden aikana. Ei ole ollut sellaisia ongelmia. Totta kai tämä mainonta tulee nyt näkymään.

Mitä EU-maihin tulee, siinä täytyy ottaa huomioon viinien osalta se, että EU-maat ovat jakaneet viinialueensa tällä hetkellä jo niin tarkkaan, että ei haluta, että sinne tulisi muita kilpailijoita. Meillä taas Suomessa on se tilanne, että olut ja väkevät juomat ovat tiedossa, mutta muut vaihtoehdot eivät ole. Tässä mielessä pitää antaa mahdollisuus myös ihmisille toisenlaiseen alkoholikulttuuriin kuin se, että yli puolet juomista on oluen kulutusta ja sitten tulevat väkevät. Tätä aiotaan tässä muuttaa.

P u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia, ed. Skinnari!

Ed. O. O j a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemellä on oikeus, niin kuin kaikilla muillakin, muodostaa oma näkemyksensä siitä, kuinka liberaalia alkoholipolitiikkaa Suomessa pitää harjoittaa. Ed. Aittoniemi toimikoon sen mukaisesti täällä. Mutta minusta on mielenkiintoista, että hän ei kyllä tunne Keski-Euroopassa monien viinimaiden alkoholiongelmia ollenkaan, alkoholin liikakäytöstä aiheutuvia ongelmia. Nimittäin minä jo sanoin aikaisemmin — mutta ed. Aittoniemi ei koskaan täällä kuuntele — ykköskäsittelyn aikana sanoin useampaan otteeseen, että esimerkiksi Ranskassa, missä on korkein alkoholinkulutus Euroopassa, yli 17 litraa henkilöä kohden, ollaan erittäin suurissa vaikeuksissa.

Ed. Aittoniemi puhuu täällä koko ajan, että meillä alkoholin hintapolitiikka on ollut fiskaalista. Kieltämättä, kun on otettu nimenomaan valtiolle verotuloina rahaa, niin sillä on voitu alkoholin liikakäytöstä aiheutuvia sairauksia hoitaa. Nyt käy niin — ed. Aittoniemi nauraa — ja tilanne on se, että en tiedä, riittävätkö ne rahat edes niiden sairauksien hoitamiseen. Mutta kun ed. Aittoniemi on kaikkien asioitten asiantuntija, niin olisi hyvä ehkä miettiä sitä, että jos nyt rajusti esimerkiksi verotusta alennetaan ja valtion verotulot vähenevät, mistä saadaan vastaavat tulot valtion ja kuntien budjettiin alkoholisairauksien hoitamiseksi, joita nimenomaan ed. Aittoniemen viitoittamalla linjalla tulee ehdottomasti lisää.

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Aittoniemi kyseli ed. O. Ojalan puheenvuoron jälkeen, mitä ihmeellistä siinä on, että viiniä saa ostaa maitokaupasta. Minä voin antaa vastauksen ed. O. Ojalan puheenvuoron perusteella. Ihmeellistä siinä on se, että se on liberaalia. Tämä liberaalisuushan ei sovi kommunistista holhousmaailmankatsomusta omaavalle ed. O. Ojalalle, joka haluaa paitsi holhota kaikkia muita asioita myös edustajatovereitaan ja kieltää heitä puhumasta, jos he eivät ole asiantuntijoita. Tästä lähtien tulen seuraamaan hyvin tarkoin ed. O. Ojalan puheenvuoroja niissä asioissa, joissa hän ei ole ns. asiantuntija. Jos hän puhuu talousasioista tms., puutun kyllä heti tähän asiaan.

Ed. O. O j a l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En olisi muuten vastannut tähän ed. Ukkolan viimeiseen puheenvuoroon, mutta minusta on ihan hyvä, kun täällä replikoidaan ja

kommentoidaan. Teen sitä myös itse. Mutta ed. Ukkola tänään huuteli harvinaisen paljon. Minä en tahtonut saada lausettakaan sanotuksi, kun aina ed. Ukkola huuteli. Tästä syystä minäkin hänelle sanoin aika tiukasti.

Ed. L a i n e : Rouva puhemies! Ensinnä kannatan ed. Outi Ojalan ehdotuksia perustelulausumiksi.

Toiseksi viittaan ensimmäisen käsittelyn yhteydessä käyttämääni puheenvuoroon ja myös toisen käsittelyn yhteydessä käyttämääni puheenvuoroon. En kertaa niitä asioita. Käytän lyhyen puheenvuoron kommentoimalla eräitä esitettyjä käsityksiä ja perustellakseni oman ponsilauselmani.

Ed. Haavisto sanoi puheenvuorossaan, että hän on kaivannut talousvaliokunnan jäseniä puolustamaan talousvaliokunnan näkökantaa. Minäkin olen kaivannut, mutta minä kyllä tarkoitan sitä talousvaliokuntaa, joka toimi tässä talossa, ennen kuin suoritettiin tämä valiokuntauudistus. Nimittäin sillä talousvaliokunnalla, joka nojasi terveyspoliittisiin näkökantoihin ottaessaan kantaa esimerkiksi alkoholilainsäädäntöön, oli asiantunteva terveyspoliittisiin näkökohtiin perustuva kanta suhtautumisessa alkoholipolitiikkaan. Sen talousvaliokunnan, joka nyt toimii ja joka ehdotti tätä mainonnan lieventämistä, näkökohdat ovat toisenlaiset. Se ei perusta näkökantaansa terveyspoliittisiin lähtökohtiin. Se johtuu jo ihan siitä, että nykyisellä talousvaliokunnalla, jonka puheenjohtaja saapuu nyt paikalle, on toisenlainen tehtävä ja toisenlainen tavoiteasettelu jo itse valiokuntien työnjaossa. Tämä ed. Haaviston puheenvuorosta.

Ed. Haavisto alkoi puhua holhousasiasta, ja minun oli tarkoitukseni siitä jotain sanoa. Mutta sen jälkeen kuulin ensin ed. Ukkolan väitteen siitä, että suomalainen alkoholipolitiikka on pelkkää kieltolakia, ja vielä sen, että ed. Ukkola äsken vastauspuheenvuorossaan ed. O. Ojalalle sanoi, että ed. O. Ojala edustaa täällä kommunistista holhousmentaliteettia.

Kyllä, ed. Ukkola, teidän nyt on syytä ottaa huomioon, että Maailman terveysjärjestö Who, jonka näkökantoja minäkin olen monta kertaa puolustanut ja joita tulee puolustamaan tänään muun muassa ed. Kankaanniemi, ei ole mikään ideologisperäinen järjestö, ja se on suositellut nimenomaan alkoholin kulutuksen vähentämistavoitetta kaikille maille. Ei siinä mikään ideologinen holhousmentaliteetti ole, sen paremmin kommunistinen kuin kapitalistinen. Ainakin minä oletan, että Maailman terveysjärjestö on lähinnä terveydenhuollon asiantuntijoista koostuva valtava organisaatio, jolla on oma toimistonsa. Tässä oli kyseessä tuon organisaation konferenssin tekemä päätösehdotus taikka suositus 80-luvun puolivälistä ehkä tai loppupuolelta. En nyt muista tarkemmin, milloin tuo tapahtui. Pidän siis asiattomana sellaista väitettä, jonka ed. Ukkola äsken kohdisti ed. O. Ojalaan.

On toinen asia, että minäkin olen kommunisti, vasemmistoliiton kansanedustaja, mutta toivoakseni pystyn esittämään esimerkiksi alkoholipoliittiset kannanottoni sitomatta niitä ideologisiin, aatteellisiin, lähtökohtiin tai perusteisiin. Jos ed. Ukkola ei sitä usko, se on ed. Ukkolan ihan oma asia.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta on käsitellyt vuonna 1991 tekemäni toivomusaloitteen, jossa ehdotin kokonaiskulutuksen vähentämistoimenpiteitä juuri tuon Maailman terveysjärjestön asettaman tavoitteen ja suosituksen mukaisesti ja kehotin noudattamaan pidättyvää suhtautumista jakeluverkon laajentamisessa. Sosiaali- ja terveysvaliokunta on tuon aloitteen käsitellyt ja ehdottaa sen hylättäväksi. Kun en voi olla lopputuloksesta samaa mieltä, ehdotan seuraavaa perustelulausumaa:

"Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa tarkoin muun muassa mainontaa ja anniskelulupien myöntämistä koskevien lainsäädäntömuutosten vaikutuksia maamme alkoholiolojen kehitykseen pitäen tavoitteena Maailman terveysjärjestön suosituksen mukaisesti alkoholin kulutuksen ja sen aiheuttamien haittojen vähentämistä."

Lopuksi haluaisin todeta, että eduskunnan toisen käsittelyn ja jatketun toisen käsittelyn lopputuloksena eduskunta on hyväksynyt lainsäädäntöratkaisun, joka on mielestäni huomattavasti huonompi kuin se, minkä olisi ollut syytä olettaa eduskunnan tekevän. Suomi on eristäytymässä pohjoismaisesta linjasta. Sitä en pidä hyvänä.

Aivan vihonviimeksi totean, että tämän asian käsittelyn yhteydessä olisi ollut ehkä aihetta puhua myös Alkon henkilöstöpolitiikasta, mutta kun se nyt ei välittömästi tähän asiaan liity, en ainakaan tässä yhteydessä tästä aihepiiristä jatka pidempään.

Ed. K e m p p a i n e n : Arvoisa puhemies! Alkoholilaki on saanut toisessa käsittelyssä ja tietysti sosiaali- ja terveysvaliokunnassa sisältönsä. Nyt se on menossa tässä muodossa läpi. Ei

sitä nyt voi vastustaakaan, koska tähän oli sidottu oikeastaan lakia isompi asia eli Suomen EU-ratkaisu, Eta-ratkaisu, minkä takia lakia muutettiin. Olisi ollut erittäin tähdellistä, että nämä asiat olisi käsitelty erillään, niin että olisi voitu käsitellä sekä Eta — EU-ratkaisusta aiheutuva muutos että varsinaisesti alkoholipolitiikkaan tarvittavat muutokset erikseen, mutta näin ei nyt menetelty.

On vaikeaa arvioida, mikä olisi oikea esiintymisen tyyli, että asiat menisivät parhaiten perille. Esimerkiksi ed. O. Ojalan puheenvuoro täällä oli ihan täyttä asiaa. Se oli osin epätoivoinen ja aggressiivinen, koska täällä on hävitty, ja aiheutti sen takia tietynlaista vastareaktiota. Itse esiinnyin toisessa käsittelyssä aika paljon kärjistäen, mutta kuitenkaan ei näillä puheilla näyttänyt olevan sen suuntaista vaikutusta, kuin olisi pitänyt olla.

Minusta alkoholipolitiikan muutos, joka nyt tehdään ja jonka tavallaan siunasi sosiaali- ja terveysvaliokunta, on kyllä — mikä olisi oikea termi — musta luku suomalaisessa terveyspolitiikassa ja askel varmasti väärään suuntaan. Kuinka haitallinen se on, sitä me emme toki pysty ennakoimaan. Emme me tarkkaan tiedä, mitä mainonnan sekä vähittäismyynnin vapauttaminen tulee käytännössä tarkoittamaan, mutta esimerkiksi iltapäivälehdessä viikonvaihteessa ollut ennakointi osoittaa ainakin suuntaa. Markkinavoimat ovat kyllä sellaiset voimat, että jos niitä ei ole padottu, ne varmasti tulevat läpi ja tulevat näköjään padostakin läpi, kun saavat siihen voimaa.

Lakiesityksen käsittely sattui ilmeisesti vähän huonoon aikaan, koska mielestäni täällä ei kunnolla keskusteltu, edes siinä debatoinnissa, joka tässä tapahtuu. Osin samoja perusteita käyttäen päädytään erilaiseen johtopäätökseen ja mielestäni vajavaisin perustein, vajavaisin tiedoin. Kun täällä käsiteltiin tupakkalakiesitystä — ehkä on syytä kerrata — saimme tupakkalaista esimerkiksi mainonnan osalta ja muiltakin osin hyvin rajoittavan. Moni nyt alkoholilaissa liberaalimmalla kannalla oleva oli sitä mieltä, että ei tupakkaa pitäisi rajoittaa, vaan alkoholi on suurempi myrkky kuin tupakka. Nyt he ovat kuitenkin — esimerkiksi ed. Taina ja eräät muut kokoomuksen kansanedustajat, jotka tässä ovat esiintyneet — käyttäneet tällaisia perusteita. Toki alkoholi on myrkky ja keskushermostoon vaikuttava, käyttäytymistä muuttava, pitkällä tähtäimellä terveydelle vaarallinen aine, mutta jostain syystä siihen ei nyt haluttu suhtautua vakavasti.

Mielestäni täällä jäivät keskustelussa liian vähälle ne tosin nyt esille tulleet asiat, joita esimerkiksi Maailman terveysjärjestö Who on tuonut esille. On kova tavoite, että kunkin maan pitäisi vähentää alkoholikulutustaan 25 prosenttia. Se tavoite on tehty maailman parhaalla mahdollisella asiantuntemuksella, joka alkoholipolitiikasta on, mutta tätä ei ole uskottu. Minusta se on hyvin haitallinen asia.

Meillä alkoholipolitiikassa näyttää olevan nyt sellainen tietynlainen liberalismi, joka ei ole hyvää liberalismia. Minä kyllä kannatan liberalismia ja monella tavalla sitä, että ihmiset oppivat omaa käytöstään hallitsemaan, mutta eivät he kaikilla elämänalueilla kuitenkaan opi. Joka tapauksessa silloin, kun markkinavoimia tietynlaisin rajoittein, aivan niin kuin kilpailulainsäädännössä tai missä tahansa lainsäädännössä, yritetään rajoittaa tai panna aisoihin, on käynnissä erittäin kova kamppailu.

Pidän haitallisena ja vähän erilliskummallisena sitä, että me täältä Suomesta annamme tällaisia signaaleja Keski-Eurooppaan, missä tavallaan terveysnäkökohdat ovat olleet voittamassa tätä markkinanäkökohtaa tai sikäläistä maatalouspolitiikkaa, jonka taustalla toki on voimakas agribisnes. Siellä on esimerkiksi viineissä kova ylituotanto, jolle halutaan hakea markkinoita, ja sitä varten kai esimerkiksi EU-sopimus Suomen kanssa syntyi, että markkinat laajenevat. Vaikka on selvästi osoitettu, että pelkästään alkoholin kokonaiskulutus on se, mikä määrää haitat, mitään muuta tarkoitusta tällä liberaalimmaksi tekemisellä ei ole kuin kokonaiskulutuksen lisääminen. Toki meistä itse kukin saa sivistyä, oppia erilaisille tavoille, ehkä keskieurooppalaisillekin tavoille, lausua ranskalaisten viinien merkit hyvin jne. Se voitaisiin tehdä muuten kuin kulutusta lisäämällä.

Minusta me nimenomaan tässä annamme väärän signaalin ja täällä on tapahtunut takapakki, kun muualla, esimerkiksi Keski-Euroopassa, otetaan toisenlaisia askeleita. Se, minkälaisen viestin annamme Itä-Eurooppaan, missä ei ole markkinoilla minkäänlaista kontrollia minkään elinkeinon tai talouselämän alalla, esimerkiksi alkoholipolitiikassa, ei minusta ole kovin pieni asia.

Tässä liberalismissa on vähän sellainen mentaliteetti nyt kuin mielisairaiden hoitamisessa 50-luvulla tai tuberkuloosin hoitamisessa, että viedään ne kauas piiloon, pannaan roskat maton alle. Samalla tavallahan nyt, kun ei huomioida, että kun kulutus kasvaa, niin alkoholisairasta-

vuus lisääntyy, nämä viedään ammattihenkilöiden hoidettavaksi; heille se tietää lisää töitä.

Se, että ei ole tunnustettu, mikä ero on keskieurooppalaisen ja pohjoismaisen alkoholipolitiikan välillä, on minusta ollut erittäin huonoa. Se osoittaa erittäin huonoa itsetuntoa meiltä suomalaisilta. Täällä lähes jokaisessa puheenvuorossa on haukuttu meikäläistä alkoholipolitiikkaa. Useimmiten ne perustelut ovat olleet sitä, että suomalaisilla on huono viinapää. Paraneeko se yhtään, kun me täällä lakia muutamme? Se huonon viinapään aiheuttava virhe on kyllä geeneissä. Se ei parane yhtään, vaikka täällä pidettäisiin miten isoja palopuheita.

Suuri osahan suomalaisen alkoholikulttuurin haitoista liittyy käyttäytymiseen, järjestyksenpitoon. Minusta me kuitenkin Suomessa olemme ne haitat pystyneet pitämään jonkunlaisessa kurissa. Ne haitat ovat toki mittaluokaltaan paljon pienempiä kuin ne pitkäaikaishaitat, joita keskieurooppalainen alkoholipolitiikka aiheuttaa. Maksasairastaminen, maksakirroosi, oli ainakin minun opiskeluaikaisten tietojeni mukaan kymmenkertainen Suomeen verrattuna. Haimatulehduksia on samassa suhteessa. Minusta sitä alkoholipolitiikkaa ei tulisi ihailla silloin, jos hyvinvointiyhteiskuntaa puolustetaan.

Joka tapauksessa täällä enemmistö puheenvuoroista on huonolla itsetunnolla Brysselin korttia käyttäen ja eurooppalaista käytäntöä kehuen yrittänyt sanoa, että meidän pitää eurooppalaistua näissä asioissa. Minusta tässä on pelottavasti samantapainen asetelma kuin pohjoismaisessa ja suomalaisessa perusturvassa: Ei alkoholipolitiikkaa pakottanut muuttamaan, varsinkaan kun neuvottelutulos oli jo saavutettu, edes Bryssel, vaan täältä nostettiin sellainen paine, joka sen pakotti muuttamaan. Minua kyllä pelottaa, että meidän perusturvallemme on käymässä samalla tavalla. Kyllä sitä suun tunnustusta riittää, että tämä on hyvä, että meillä on solidaarisuutta ja huolehdimme köyhistä ja annamme kaikille kansalaisille turvan. Mutta katsokaa, mitä on ympärillä tapahtumassa esimerkiksi, kun vientiyritykset ovat menossa lakkoon ja ottavat kakusta isomman osan. Kyllä suomalainen hyvinvointivaltio on lahoamassa sisältä ja käymässä entistä vähemmän ongelmia ymmärtäväksi, solidaariseksi ja heikompia suojelevaksi. Minusta tässä on aika läheinen yhteys, vaikka kaikki eivät sitä tunnusta. (Ed. Aittoniemi: Ei tämä lisää sitä mädännytä!) — Tämä tekee saman vaikutuksen. Tällä lailla, ed. Aittoniemi, kun sääntelyä vapautetaan, lisätään alkoholin kokonaiskulutusta. — Vaikka se tapahtuisi missä muodossa, miten laimeana tahansa, niin kaikki tutkimustulokset viittaavat siihen, että pitkäaikaishaitat — sosiaalinen syrjäytyminen, terveys ja sairastuminen — ovat suorassa suhteessa kokonaiskulutukseen, katsottiin mistä maasta tahansa. Norjassa näitä haittoja on vähiten. Siellä on rajoittavaa alkoholipolitiikkaa, siellä on myös alkoholisairastavuus vähäisintä. Ruotsi on seuraavana, ja Suomi on nyt muuttunut muutaman viime vuoden aikana, kun on eri syistä vapautettu esimerkiksi keskiolutkulttuuria.

Minun mielestäni toki liberalisointia pitää harkita, ja olen tähänastiseen käytäntöön ollut tyytyväinen, mikä myös näkyy käytöksessä. Kyllä minun mielestäni suomalainen on oppinut ja suomalainen alkoholipolitiikka on muuttunut myönteiseen suuntaan siitä, mitä se joskus 50-luvun aikana oli, jonka itse muistan, ja siitä ajasta, joka sotien jälkeen oli. Kyllä minun mielestäni suunta on tietysti oikea, että annamme jokaiselle vastuuta, mutta minusta sitä pitäisi antaa vasta siinä järjestyksessä, kun sitä pystytään ottamaan. Mikään ei olisi pakottanut näihin muutoksiin.

Kun me tällä lailla mallia haemme Keski-Euroopasta, niin me otamme kahden systeemin huonot vaikutukset ja hylkäämme hyvät. Kyllä se näin on, että kokonaiskulutuksen lisäämisellä me otamme lisääntyvät alkoholisairaudet. Jos joku on tyytyväinen, että on eurooppalaisempi ravintolassa tai matkustaessaan tuntee suurta tyydytystä tällä käytöksellä, niin se kuitenkin tietää sitä, että osa Suomen kansalaisista sairastuu. He ovat piilossa, ei heistä tietenkään tehdä isoja otsikoita, eivätkä haittavaikutukset näy välittöminä, mutta joka tapauksessa he ovat terveydenhuollon vastuulla. Nythän on esimerkiksi ollut keskustelua priorisoinnista, ja minä muistelen, että täällä oli enemmistö sitä mieltä, että elämäntapasairauksissa ja itse hankituissa sairauksissa ei tarvitse olla mitään vastuuta eikä se saa vaikuttaa hoitopäätökseen. Se tulee hyvin raskaaksi tälle yhteiskunnalle.

Arvoisa puhemies! Minusta ed. O. Ojala teki hieman turhan ison eron esimerkiksi minun ja ed. Kankaanniemen näkemysten välille siinä, miten alkoholivalvonta pitäisi suorittaa. Kuitenkin käsitykseni mukaan tavoittelemme suurin piirtein saman tyyppisiä ratkaisuja.

Jo edellisessä puheenvuorossani täällä korostin, että tärkeää minusta olisi, että alkoholipolitiikan paikallinen tai alueellinen toteuttaminen olisi yhteydessä ehkäisevään kansanterveystyöhön. Mitään muuta selvää kiinnekohtaa tai ank-

kuria ei ole, jos me haluamme esimerkiksi kaksiportaisen hallinto- ja valvontajärjestelmän. Tällä perusteellahan on esimerkiksi vaadittu, että kansanterveyden edistämiseksi, kaavoituksella pitäisi olla yhteys ehkäisevään kansanterveystyöhön, samoin liikenneasioilla ja energiapolitiikalla. Minä en jostain syystä ole koskaan ymmärtänyt, miten niistä voitaisiin vetää niin suora yhteys, mutta kyllä minä sen näen, että alkoholipolitiikasta on välitön yhteys kansanterveystyöhön.

Sen takia tämä ratkaisu, joka valmisteluvaiheessa syntyi, että lääninhallitukset ovat alkoholihallintoyksikköjä, lupayksikköjä ja valvontayksikköjä, minun mielestäni ei ole oikea. Siihen pitäisi pian löytää parempi ratkaisu. En tiedä nyt, mitä pontta tässä kannattaisi kannattaa. Minusta joka tapauksessa tässä laissa hyväksytty käytäntö ei ole hyvä.

Toinen asia, joka jää kesken tässä, on Alkon rooli alkoholitutkimuksessa ja -valistuksessa. Siinä voinee kannattaa ed. O. Ojalan ponsilausumaa. Se järjestely on kesken, ja kun Alkosta irtaantuu tiettyjä yksiköitä, ne ovat puhtaasti kaupallisia, eikä ole oikein käytännössä varmaan toimivaa, että tällainen yksikkö tulisi vastaamaan alkoholihaittojen tutkimuksesta enempää kuin valistuksestakaan.

Arvoisa puhemies! Tilaviinikysymys on puhuttanut paljon. Ed. Haavisto täällä tuli vielä kertomaan, kuinka pääkaupunkiseutu olisi nyt eriarvoisessa asemassa, jos tilaviinissä menetellään tavalla, johon valiokunta päätyi. Ei sen tarvitsisi sitä tarkoittaa. Kyllä Helsingin alueellekin voi viinitilan perustaa, tämä on sen verran laaja, täällä on erämaata ja muuta ja viljeltyäkin. Jos joku haluaa tänne viinitilan perustaa, niin varmasti silloin paikallinen Alko on Helsingin Alko, ja mistä tahansa tuotteita saisi.

Mutta minusta tilaviinikysymystä, samoin kuin taivaskanavia ja muita kysymyksiä, on kyllä käytetty ihan väärin tiettyjen muutosten perusteluina. Voin melko rehellisin mielin väittää, että hallituksen esitys olisi jopa sallinut joustavamman menettelyn maatilamatkailuun liittyvien viinitilojen kehittämiseksi kuin nyt tehty muutos. Se tuotanto on alkuvaiheessa ja varmasti pitemmän päälle niin pienimuotoista, että sillä ei pitäisi olla mitään sellaista tehtävää, että sillä nyt murretaan meidän Eta- ja EU-sopimuksessa saavutettua Alkon vähittäismyyntimonopoliamme. Niin kuin ed. O. Ojalan täällä referoima kirje osoittaa, kyllä sitä tullaan luultavasti käyttämään meitä vastaan, sitä ihmetellään ja tullaan luultavasti vaatimaan muutoksia.

Hallituksen esityksen mukaisestikin tätä uutta orastavaa elinkeinoa, jota pitää kaikin tavoin tietysti tukea, olisi voitu käsitellä kuin kukkaa kämmenellä ja tapauskohtaisesti. Itse asiassa lupakäytäntöhän tulee olemaan kummassakin sama. Se, että vielä eräät edustajat puolustelivat mainoskiellon vapauttamista tilaviinillä, on minusta kyllä mahdottoman kaukaa haettu ja aivan väärä peruste. Jos jollakin tilalla päädytään tekemään vaikkapa tuhatkin litraa tilaviiniä — joskin luulen, että sellaisiin tuotantolukuihin ei päästä — niin sillä elinkeinolla ei ole kyllä mahdollisuutta isoihin mainoskampanjoihin eikä varsinkaan televisiomainontaan. Siitä huolimatta tätä käytettiin perusteluna mainonnan vapauttamiseksi.

Me saamme nähdä, niin kuin eräs iltapäivälehti viikonloppuna osoitti, ja varmasti tammikuun alusta, minkälaiset resurssit Keski-Euroopan viiniteollisuudella on, kun se tulee hyökkäämään meidän mainosmarkkinoillemme. Heidän tarkoituksenaan ei ole mikään muu kuin lisätä oman tuotantonsa menekkiä Suomessa. Sitä vartenhan sitä mainostetaan ja sitä varten uhrataan markkinointipanoksia.

Arvoisa puhemies! Sitten menen liberalismiin kontra sääntelyyn. Minä en kyllä liberalismia ymmärtäisi sillä tavalla, että me emme yhteiskunnassa tarvitse sääntelyä. Ottaisin esimerkiksi jo täällä keskustelussa esillä olleen liikennepolitiikan, jossa minusta kiistatta osoitetaan, että tarvitaan yhteisiä pelisääntöjä, toisten kunnioittamista, ei pelkästään vahvempien mukaan elämistä. Näen, vaikka itsekin tympeänä olen ylinopeussakot maksanut eikä aina turvavyötä tule laitettua kiinni, että kyllä me vähitellen opimme siihen, että näin pitää käyttäytyä ja että nämä säännökset ja sääntelyt ovat vain hyväksi.

Mutta minusta tähän voi ottaa esimerkiksi pari muutakin yhteiskunta-alaa. Mitä meillä kaavoituksella halutaan oikein säännellä? Miksi ei anneta tässä asiassa tehdä päätöksiä kuntatasolla ja miksi ei anneta tässä sitä vapautta? Eikö rakentaminen ole niitä hyödyllisimpiä yhteiskunnan aloja? (Ed. Aittoniemi: Valtuuksiahan lisätään!) — Täällä osa vastustaa. — Yritän perustellakin tätä käsittelyä sillä, että osa vastustaa sitä, että vapautta lisätään ja annetaan valtaa niille päättää, joita päätöksenteko koskee. Sitä minä ihmettelen, että ed. Pekka Haavisto hyväksyy vapauden jossakin, mutta ei esimerkiksi rakentamisessa ja kaavoittamisessa anna valtaa sinne, minne se kuuluisi.

Entä sitten Suomen metsien suojelu ja kohtalo? Kyllä meitä tuolla harmittaa, että näin paljon säädellään ...

P u h e m i e s (koputtaa): Muistutan silti, että kyseessä ovat ehdotukset alkoholilaiksi sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi!

P u h u j a : Kyllä, mutta minusta on kysymys siitä, minkä verran pitää säännellä, ja kun täällä tietyltä taholta tuodaan esille, että ei saa olla sääntelyä, niin yritän ottaa tämän esimerkiksi, miksi sitten tällaisissa näin myönteisissä asioissa ...

P u h e m i e s : Kehotan vain pysymään asiassa ja siirtymään siihen mahdollisimman pian. Vertauskuvat toki sallitaan, mutta kehotan siirtymään asiaan.

P u h u j a : Niin, minä kuvittelin, että tämä oli vertauskuva, miksi metsänkäsittelyssä tai hakkaamisessa heitetään tuhansia ihmisiä työttömiksi vain sillä, että joku haluaa säännellä ja joku haluaa tehdä rajoituksia ja joku haluaa muita tavoitteita ajaa.

Arvoisa puhemies! Vielä menen ed. Aittoniemen täällä usein esille ottamaan asiaan, onko alkoholipolitiikkamme fiskaalista vai ei. Minusta silloin, kun alkoholin hinnalla säännellään kulutusta, se on erittäin hyödyllistä kansanterveydellisestä näkökulmasta. (Ed. Aittoniemi: Se on fiskaalinen!) — Fiskaalinen se on sikäli, että siinä tulee valtiolle tuloja hoitaa mm. niitä haittoja, joita tämän tuotteen myymisestä aiheutuu. (Ed. Laine: Ja haitat ovat suuremmat!) — Minun mielestä tämä on aivan oikea huomautus: Haitat on monella tutkimuksella osoitettu suuremmiksi kuin saadut tuotot.

Täytyy tunnustaa, että EU- ja Eta-sopimuksen ja tämän lainsäädännön hyväksymisen yhteydessä meiltä jonkin verran vähenee fiskaalinen käyttömahdollisuus eli hintapoliittinen ase, tosin ei kokonaan. Olemmehan nähneet, että EU:n sisälläkin on erilaista käytäntöä tässä, on ns. alkoholin matalahintamaat, keskihintamaat ja korkeahintamaat. Esimerkiksi Tanska, joka on matalahintamaan, Saksan, vieressä, esimerkiksi olutkulttuurissa on pystynyt säilyttämään hintaeron, vaikka siellä on kuinka isoja marketteja ja pakettiautoilla henkilökohtaiseen kulutukseen tuodaan esimerkiksi olutta. Kuitenkaan hintapolitiikka ei ole kokonaan murtunut. Uskon, että fiskaalista vaikutusta on edelleen mahdollista käyttää, sen verran pidemmät matkat tänne ovat.

Arvoisa puhemies! Kun lakiesitys tulee nyt hyvin suurella todennäköisyydellä hyväksytyksi ja kun emme tiedä, miten suuret haittavaikutukset tästä on, niitä kieltämättä tulee, ehdotan perusteluissa lausuttavaksi seuraavaa:

"Käsiteltävänä oleva alkoholilaki ja siihen eduskunnassa tehdyt muutokset, erityisesti mainoskiellon kumoaminen ja vähittäismyynnin muutokset, muuttavat oleellisella tavalla suomalaista alkoholipolitiikkaa. Tehokkaimmat alkoholipoliittiset keinot, vaikuttaminen alkoholin saatavuuteen ja hintaan, heikkenevät. Niiden tilalle ei ole tulossa yhtä tehokkaita välineitä. Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa tiiviisti alkoholipolitiikan muutoksen vaikutuksia, tekee nopeasti arvion muutoksen pitkäaikaisvaikutuksista ja tuo tarvittavat lakimuutosesitykset nopeasti eduskunnan käsiteltäväksi."

Arvoisa puhemies! Arvostan sitä, että puhemies otti ponnen käsiteltäväksi, vaikka lentoliikenne-esteen vuoksi myöhästyin kolmen tunnin aikarajasta. Vaikka puhemies ei kielikuviani ymmärtänyt, hän ymmärsi tämän asian tärkeyden ja otti tämän käsittelyyn.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Alkoholiasiat ovat aina sellaisia, että kansanedustajat kiihtyvät, niin ettei heitä oikein tahdo tuntea samoiksi kuin aikaisemmin. Ed. Kemppainen, arvostamani ryhmätoveri, väitti jopa, että ulkomaanvientifirmatkin mätänevät sisältä alkoholin vuoksi. Näin minä asian käsitin. Hän hurmoshenkisesti näki pelkkää pahaa tässä. Varmaan hän ajatteli näin, että me periaatteessa vahvasti ei-Eurooppa-kantaiset jarruttajat olemme nyt hurmoshenkisesti menossa Eurooppaan liberaalisen alkoholipolitiikan vuoksi. Ei tässä nyt siitä ole kysymys.

Minä vain ihmettelen, mikä tässä on mennyt pieleen. Minä kyllä ymmärrän, että mainoskiellossa mentiin liian pitkälle. Sen olisi pitänyt jäädä 13 prosenttiin, tilaviiniin, koska ilman mainosta maatilat eivät voi ilmoittaa, missä on myytävänä tällaista kotituotetta. Täytyyhän tien varressa jokin mainos olla tai paikallisessa lehdessä tai jossakin tällaisessa. Se on aivan välttämätöntä. Mutta onhan nykyisinkin alkoholimainontaa. Ei kukaan ykkösoluen takia seiso katossa pää alaspäin ja juo olutta. Kyllä sen ymmärtää, että siinä mainostetaan jotakin muuta kuin ykkösolutta. Nyt mentiin hieman pieleen, ymmärrän sen ja olen sanonut, että 22

prosenttia oli vähän liikaa. Mutta vähittäismyynnin osalta, jos siihen tulee jokin siideri keskioluen rinnalle, mitä merkitystä sillä on meille alkoholipoliittisesti? Ei varmasti mitään. Tilaviinin osalta, kuten jo sanoin, on välttämätöntä, että maalaisihmiset saavat tavalla tai toisella vaatimattomasti sitä mainostaa, ettei tarvitse torppa torpalta kysellä maaseudulla, mistä tilaviiniä olisi saatavissa. Siis tässä ei ole mikään muu nyt mennyt pieleen sillä tavalla, kuin ed. Kemppainen väittää, paitsi mainoshomma. Sen myönnän, että siinä mentiin vähän.

Rouva puhemies! Keski-Euroopan on syytä kiristää alkoholipolitiikkaansa. Meidän on syytä hieman löysentää sitä, mutta varovasti. Tähän suuntaan liberalisointia minä kyllä kannatan niillä perusteilla, mitä olen nähnyt, enkä ole samaa mieltä ed. Kemppaisen kanssa.

Ed. S k i n n a r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mitä sääntelyyn yleensä tulee, niin kyllähän Suomessa alkoholipolitiikassa edelleen on sääntely se, millä kulutusta koetetaan hillitä sillä tavoin kuin lain tarkoitus on.

Mitä tulee tilaviineihin, minusta se on hyvin tärkeä asia, kun puhutaan siitä, millä tavoin maaseudulla tulevaisuudessa tullaan toimeen. Pitää paikkansa, että viinitiloja on nyt vähän, mutta meillä on valtavat mahdollisuudet marjojen käytön osalta. Kun me saamme tietotaitoa Keski-Euroopasta, niin uskon, että tästä löytyy vielä paljon sellaisia ulottuvuuksia, joita meillä ei ole vielä älyttykään.

Yksi tärkeä näkökohta on myös se, että ei Maataloustuottajain Keskusliittokaan aina voi olla väärässä. Tässä asiassa olen MTK:n kanssa täysin samaa mieltä, että tilaviinit täytyy sallia. Toivon, että ed. Kemppainenkin tulisi vielä MTK:n linjoille.

Mitä tulee mainontaan, niin nythän me voimme taas maaliskuussa nähdä, millainen mainonnan merkitys on. Siinä on erilaista prosenttia tarjolla, ja jokainen voi kuvitella, kuinka hyvin se tehoaa. Ei alkoholimainonta ole sen kummemmassa asemassa. Ala joutuu mainonnan avulla kilpailemaan asemastaan. Luulen, etteivät niitä, joilla on alkoholiongelma, eli sitä 20:tä prosenttia, joka juo suurimman osan alkoholista, tilaviinin tai eräiden likööritehtaiden mainokset hätkäytä puoleen eivätkä toiseen. Kaikkea näkyvissä olevaa alkoholia ei tämänkään lain jälkeen tarvitse juoda. Vastuu jää tietysti kansalaisille, mutta minä uskon, että Suomen kansa on valmis ottamaan tämän vastuun. Emme me ole sen huonompi kansa kuin muutkaan.

Ed. Rauramo merkitään läsnä olevaksi.

Ed. A l a r a n t a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Aittoniemi kyseli äsken vastauspuheenvuorossaan, mikä tässä on oikein mennyt pilalle, tai "pieleenkö" se sana oli. Minä vastaan omalta osaltani. Täällä kaikissa asiakirjoissa ilmoitetaan lain tavoitteeksi alkoholin kulutuksen vähentäminen. Nyt eduskunta on valitsemassa sellaiset keinot, joilla aivan varmasti alkoholin kulutus kasvaa eri ikäryhmissä ja eri kansalaisryhmissä, eli tavoite on oikea, keinot ovat väärät. Se on mennyt pieleen, ed. Aittoniemi.

Ed. K e m p p a i n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä tietysti puheet alkavat vähitellen mennä perille, kun ed. Aittoniemi jo tunnusti toisen virheen tässä eli mainosvirheen. Tähän mennessähän ed. Aittoniemi ei tunnustanut sitä vaan myötävaikutti siihen, että se täällä muuttui. Emmehän me olekaan arvostelleet kuin tätä plus vähittäismyynnin laajennusta, mutta siinä täytyy sanoa, että eurohurma kyllä tarttui, koska tässä yhteydessä ei olisi tarvinnut mitään muuta hyväksyä kuin Eta- ja EU-sopimuksen aiheuttamat muutokset ja käsitellä kaikki muu erikseen tarpeen mukaan ja tutkimustiedon avulla, joka on olemassa.

Ed. Skinnarille sanoisin, että eihän MTK vaatinut tilaviiniasiaa. Sitä paitsi tilaviiniasia, niin kuin totesin puheessani, olisi varmasti hoidettu yhtä joustavasti toisin. Lupaviranomainenhan tulee olemaan kummassakin sama, olipa hallituksen esitys tai nyt esillä oleva ehdotus. Mainonnasta jo totesin. Tämä on aivan tekosyy, millä vain yritetään vähittäismyynnin organisaatiota muuttaa.

Ed. K a n k a a n n i e m i : Arvoisa puhemies! Alkoholilaki sai sosiaali- ja terveysvaliokunnassa ja toisessa käsittelyssä mielestäni huonon sisällön. Sitä huononnettiin koko ajan. Lähtökohta oli lakiesitystä valmisteltaessa juuri se, että me pitäisimme kiinni tiukasti sosiaali- ja terveyspoliittisesta alkoholipolitiikan peruslinjasta, joka edellyttää sitä, että tavoitteena on kulutuksen alentaminen. Tämä lähtökohta unohdettiin matkan varrella. Toinen lainsäädän-

nön valmistelun pohja tai perusta oli se, että oli välttämätöntä sopeuttaa Suomen alkoholipoliittinen järjestelmä Eta-mallin mukaisesti eurooppalaiseen kehitykseen ja siihen, mitä sieltä paineita on. Tämä oli siis peruslähtökohta toisaalta.

Samalla kun näitä uudistuksia pohdittiin alkuvaiheessa ministeriössä valmisteltaessa esitystä, päädyimme siihen, että teemme lainsäädännön kokonaan uudestaan rikoslakiin liittyviä pykäliä lukuun ottamatta. Siksi kirjoitettiin koko esitys uusiksi ja näin koko järjestelmää kehitettiin jo esityksessä, mutta kuitenkin pitäen kiinni noista lähtökohdista, jotka mainitsin. Tämä johti siihen, että monia yksityiskohtia, yksittäisiä asioita, järjestelmiä muutettiin myös tässä yhteydessä ja hallituksen esityksen myötä. Näin esitys sai sen muodon, joka tuli, tosin äänestyksen jälkeen, valtioneuvostosta eduskuntaan. Katson, että se esitys oli riittävä integraatiokehitykseen nähden ja toisaalta riittävän tiukka, jotta se palvelisi Suomen kansan sosiaali- ja terveyspoliittisia tavoitteita eli kansan etua. Samalla kun se palvelee sosiaali- ja terveyspoliittisia tavoitteita, se palvelee myös kansan- ja valtiontaloudellisia tavoitteita.

Nyt sosiaali- ja terveysvaliokunnan ja toisen käsittelyn jälkeen esitys on muuttunut huonompaan suuntaan erityisesti monopolin purun osalta, jossa mentiin tarpeettomasti, vapaaehtoisesti, Suomen kansan edun vastaisesti ja eurooppalaista kehitystä ajatellen juuri ristikkäin pitemmälle kuin olisi ollut mitään tarvetta tässä tilanteessa. Toinen isohko kysymys oli mainonta, jossa mentiin täysin vapaaehtoisesti myös ilman mitään kansainvälisiä paineita tai muita mielestäni järkeviä syitä aivan liian pitkälle tässä vaiheessa. (Välihuuto) — Ehkä jatkossa, mainontaa en näe missään vaiheessa tarpeellisena tässä yhteydessä. (Ed. Aittoniemi: Entäs tilaviini?) — Tilaviinikysymykset voidaan ratkaista aivan muulla tavalla kuin räväyttämällä auki koko mainonta. — Todella yhdyn siihen varoitukseen, minkä ed. Kemppainen totesi, että meidän mainontamme vapauttamista käyttävät aivan varmasti heti ensi vuoden puolella eurooppalaiset suuret massiiviset viinintuottajat ja muut valmistajat hyväkseen ja myös pyrkivät meidän kauttamme murtamaan naapurimaittemme tiukempia säädöksiä ja koko eurooppalaista linjaa toiseen suuntaan. On murheellista, että Suomi lähti tälle tielle. Eduskunta teki tässä mielestäni virheen. Sen lisäksi tähän sisältyy aika paljon sotkua, joka varmasti aiheuttaa melkoisia ongelmia, kun tämä lainsäädäntö voimaan tulee.

Näiden tarpeettomien, liian pitkälle menneiden muutosten osalta on erityisesti korostettava sitä, että me elämme tässä suhteessa muutoinkin hyvin voimakkaasti kasvavien paineitten alla, kun rajat avautuvat. Jossakin puheenvuorossani aikaisemmin totesin, että meillä on vain lyhyt määräaika tällä hetkellä sille, että voimme rajoittaa yksityishenkilöiden jossakin EU-maassa verotettua alkoholijuomien tuontia Suomeen niillä rajoilla, jotka meillä nyt on käytössä, tai niillä, joihin hallitus on päätynyt jäsenyysneuvotteluissa. Voi olla, että jo kolmen vuoden kuluttua nämä rajat ovat täysin toista luokkaa kuin tänä päivänä. Toisaalta monopolin purkuun on edelleen paineita ja nyt eduskunta antoi tarpeettomasti potkua tälle paineiden kasvulle. Kolmas iso asia ovat alkoholiverotuksen harmonisointipaineet EU:ssa. Vielä ei ole harmonisoitu, mutta edessä saattaa olla tilanne, että alkoholin verotus harmonisoidaan. Jos nämä kaikki kolme muutosta tapahtuvat, joihin kovat paineet ovat, niin me olemme tavattoman suurissa vaikeuksissa kansanterveydellisesti, sosiaalisesti, kaikinpuolisen turvallisuuden ja myös valtiontalouden ja kunnallistalouden kannalta. Tämä ei ole pelottelua, vaan niiden tosiasioiden esille nostamista, missä tilanteessa me nyt elämme ja mitä tulevaisuuden näkymiä meillä saattaa olla edessä. Toivomme tietysti, että näin ei tapahdu, mutta paineet ovat suuret ja eduskunta antoi niille potkua, valitettavasti.

Rouva puhemies! Esitys, joka nyt on toisen käsittelyn läpäissyt, pitäisi kaiken järjen mukaan hylätä kolmannessa käsittelyssä, mutta siihen tulee yksi iso mutta. Hylkäysvaihtoehto merkitsisi sitä, että joutuisimme varmasti erittäin pian, ehkä jo tänä vuonna tai viimeistään ensi vuoden puolella, Eftan valvontaelimeen, tuomioistuimeen, ja sieltä tulisi asiantuntijoiden mukaan lopputulos, joka olisi vielä huonompi kuin tämä, mihin nyt on päädytty. Siksi en esitä hylkäämistä, vaikka pidän huonona tätä muotoa, jonka esitys nyt sai.

Arvoisa puhemies! Suomi siis kulkee tällä hetkellä yksin Euroopassa ja kenties yksin koko maailmassa toiseen suuntaan alkoholipolitiikassa kuin mikään muu maa. Täällä on puhuttu Maailman terveysjärjestön Who:n ohjelmista. On totta, että jo vuonna 1979 Maailman terveysjärjestö hyväksyi Terveyttä kaikille vuoteen 2000 -ohjelman. Tuo ohjelma sisältää suosituksen alkoholin kulutuksen alentamisesta 25 prosentilla vuoteen 2000 mennessä. Who toteaa, että koska kulutustason ja alkoholihaittojen määrän välillä

on ilmeinen yhteys, terveysjärjestö suosittelee erilaisia kontrollipoliittisia keinoja alkoholin kulutustason ja sitä kautta haittojen vähentämiseksi. Kysymys on nimenomaan terveysjärjestöstä ja siellä maailman parhaimmista terveysalan asiantuntijoista, jotka ovat todenneet ja nähneet, miten alkoholin kulutus ja käyttö on terveysriski koko ihmiskunnalle ja jokaiselle maalle ja kansalle.

Vuoden 92 syyskuussa eli nykyisen hallituksemme toiminta-aikana Maailman terveysjärjestön Euroopan aluekomitea hyväksyi ns. Euroopan alkoholiohjelman. Siinä myös painotetaan edelleen kokonaiskulutuksen vähentämisen tärkeyttä kaikissa jäsenmaissa. Ohjelma korostaa yksilökohtaisten toimenpiteiden sijaan alkoholipolitiikan merkitystä osana kansallista yhteiskuntapolitiikkaa. Näin siis Who:n hyväksymissä ohjelmissa. Suomi, Suomen sosiaali- ja terveysministeriö, Suomen hallitus on ollut näiden laadinnassa, käsittelyssä ja hyväksymisessä mukana, ei ole mitään varaumia jättänyt. Näin ollen periaatteet sitovat meitä poliittisesti. Meillä ei ole tehty ilmeisestikään milloinkaan varsinaista päätöstä näiden suositusten ja ohjelmien toteuttamisesta, mutta Suomi on sitoutunut kuitenkin niihin sillä tavalla poliittisesti, että on ollut hyväksymässä ne eikä ole mitään varaumia jättänyt.

Tätä taustaa vasten nyt käsittelyssä oleva alkoholilaki on viemässä tietoisesti toiseen suuntaan. Varmastikaan yksikään kansanedustaja ei ole eikä erityisesti sosiaali- ja terveysvaliokunta voi olla epätietoinen siitä, etteivät nämä toimenpiteet, jotka vapaaehtoisesti tässä yhteydessä on toteutettu, veisi Suomen alkoholipolitiikkaa kansanterveyden kannalta juuri päinvastaiseen suuntaan, kuin Who:n ohjelmat edellyttäisivät.

Arvoisa puhemies! Kun näin on, ehdotan ensimmäisenä perustelulausumana hyväksyttäväksi seuraavan tekstin:

"Maailman terveysjärjestön Who:n Terveyttä kaikille vuoteen 2000 -ohjelma ja Who:n Euroopan aluekomitean niin sanottu Euroopan alkoholiohjelma kehottavat alentamaan alkoholin kulutusta 25 prosentilla vuoteen 2000 mennessä erityisesti terveyshaittojen vähentämiseksi kaikissa jäsenmaissa. Tähän perustuen eduskunta edellyttää, että hallitus laatii pikaisesti kansallisen ohjelman, jolla pyritään Who:n asettamaan tavoitteeseen."

Arvoisa puhemies! Käsiteltävänä oleva lakiehdotus sisältää EU:n vaatimuksesta Oy Alko Ab:llä nyt olevien viranomaistehtävien siirron pois tältä monopoliyhtiöltä sosiaali- ja terveysministeriön alaiseen hallintoon. Nämä tehtävät ovat hyvin tärkeitä. Niillä voidaan harjoittaa tehokasta alkoholipolitiikkaa, siis lupa- ja valvontajärjestelmää ylläpitämällä ja kehittämällä. Kaikissa Euroopan maissa on, ehkä Kreikkaa lukuun ottamatta, tällaiset lupa- ja valvontajärjestelmät käytössä. Nyt kuitenkin tiedämme, että valtiontalouden tilanne on vaikea ja valtiovarainministeriön leikkurit uhkaavat vähän kaikkialla käydä käsiksi valtion menoihin. Tältäkin osin on vaara, että tuleva hallitus viimeistään, jos ei ministeri Viinanen ehdi, leikkaa näitäkin kustannuksia eikä ehkä välttämättä ymmärrä sitä, mihin kirves silloin osuus.

Tämän johdosta, arvoisa puhemies, ehdotan toista perustelulausumaa, joka kuuluu näin:

"Eduskunta edellyttää, että hallitus osoittaa tuotevalvontakeskukselle ja lääninhallituksille riittävät voimavarat niille siirtyvien lupa-, valvonta- ja muiden viranomaistehtävien tehokasta hoitamista varten."

Rouva puhemies! Täällä käytiin jo ed. O. Ojalan puheenvuoron jälkeen hieman keskustelua siitä, että nämä viranomaistehtävät nyt siirretään, niin kuin ne on pakko siirtää, Alkolta pois. Ne eivät voi olla markkinoilla toimivalla yhtiöllä, vaan niiden on oltava hallinnossa viranomaistehtävinä hoidettavissa, ja tämän johdosta lakiesitys todella sisältää myös merkittävän henkilöstösiirron ja henkilöstöpoliittisia ratkaisuja.

Tätä osaa valmisteltaessa oma kantani oli se, minkä jo aikaisemmin mainitsin, että parasta olisi, että valtakunnalliset tehtävät olisivat Helsingin tasolla ministeriön alaisessa hallinnossa ja varsinaiset lupa- ja valvontatehtävät olisivat mahdollisimman lähellä kuluttajia ja elinkeinonharjoittajia. Pyrimme siihen neuvotteluissa, että kunnat olisivat ottaneet nämä tehtävät, mutta kuntien valtionosuusjärjestelmät ja toisaalta kuntien talouden tiukka tilanne johtivat siihen, että Kuntaliitto jyrkästi vastusti tällaisten tehtävien määräämistä kuntatasolle, ja niin ne määrättiin lääninhallitusten tehtäväksi. Lääninhallitusmalli on siitä hyvä, että tällä kiireiselläkin aikataululla, missä nyt eletään, kun vuodenvaihteessa pitäisi lainsäädäntö saada voimaan ja järjestelmä pyörimään, lääninhallituksissa on kuitenkin virat ja tehtäville tietyt fyysiset edellytykset ottaa ne vastaan sosiaali- ja terveysosastoilla. Näin ollen asiat saadaan aluetasolla hoidettua tässä tilanteessa näin.

Mielestäni ei tämänkään asian tarvitse olla ikuisesti näin, vaan paikallis- ja aluetason viranomaistehtäviä tulee uudelleen miettiä. Samalla

kun mietitään koko lainsäädäntö uudistuksen vaikutuksia alkoholiasioiden hallintoon, lupakäytäntöön ja valvontaan, on syytä edelleen pohtia asiaa ja pyrkiä siihen, että nämä tehtävät subsidiariteettiperiaatteen mukaisesti saatettaisiin niin lähelle kansalaisia kuin on mahdollista. Samalla voitaisiin turvata kuntatasolla terveys-, sosiaali-, nuoriso- ja koulutoimen yhteistyö näissä tehtävissä esimerkiksi valistuksen ja valvonnan osalta. Näin voidaan menetellä, jos nämä tehtävät annetaan kunnallisten viranomaisten vastuulle.

Näin syntyvät lisäkustannukset on luonnollisesti syytä korvata kunnille. Mutta tavoitteena tulisi olla sen, että luvat ja valvonta olisivat niiden vastuulla, jotka maksavat myös kustannukset. Jatkossa nämä kustannukset tulevat kasvamaan, uudistukset ovat sen suuntaisia. Väistämättä tulee lisäkustannuksia alkoholihaittojen kautta, ja ne ovat ensi sijassa kuntien maksettavia. On aivan viisasta ja vastuullista se, että kunnat, jotka maksavat kustannukset, voivat myös vaikuttaa siihen, millä tavalla näitä kustannuksia aiheutetaan.

Näin ollen katson, että on hyvin perusteltua, että nämä viranomaistehtävät vietäisiin kuntatasolle, terveyskeskusten tasolle, kuntayhtymiin ja yksittäisiin terveyskeskusta ylläpitäviin kuntiin. Näin saataisiin erityisesti ennalta ehkäisevä terveydenhuolto, lääkärit ja terveydenhuollon viranomaiset, vastuuseen ja yhteistyöhön näissä tärkeissä kysymyksissä.

Arvoisa puhemies! Tämän johdosta ehdotan kolmannen perustelulausuman, joka kuuluu seuraavasti:

"Eduskunta edellyttää, että hallitus seuraa tarkasti uudistettujen säännösten tarkoituksenmukaisuutta alkoholiasioiden hallinnossa, lupakäytännössä ja lainsäädännön valvonnassa. Eduskunta edellyttää, että tarvittaessa alkoholilainsäädännöstä johtuvat paikallis- ja aluetason viranomaistehtävät siirretään kunnallisten viranomaisten vastuulle tehtävien tehokkaan hoidon takaamiseksi ja yhteistyön edellytysten varmistamiseksi muun muassa kuntien terveys-, sosiaali-, nuoriso- ja koulutoimen kanssa, kuitenkin niin, että kunnille korvataan syntyvät lisäkustannukset."

Ed. P y k ä l ä i n e n : Arvoisa rouva puhemies! Sosiaali- ja terveyspoliittiset perustelut eivät ole mielestäni ristiriidassa vapaan alkoholipolitiikan kanssa. Tehokas terveyspolitiikka on ennalta ehkäisyä. Sen pitää olla asiallista valistustyötä ja terveyskasvatusta. Tiukka alkoholilaki ja holhouspolitiikka eivät estä alkoholiongelmien syntymistä. Aina yhteiskunnasta löytyy ns. liikakäyttäjiä ja kohtuukäyttäjiä yhtä lailla kuin absolutistejakin.

Itse kannatan vapaamielistä linjaa yhdistettynä tehokkaaseen ennalta ehkäisevään valistustyöhön, joten kannatan ed. Haaviston tekemää lausumaehdotusta ja kannatan myös pöydälle jaettuja ed. Kankaanniemen 1) ehdotusta ja ed. Laineen tekemää lausumaehdotusta.

Uskon, että mielikuvamainonta on paljon haitallisempaa esimerkiksi nuoriin vaikutettaessa kuin mietojen viinien tulo elintarvikeliikkeisiin, jos asiaa tarkastellaan nimenomaan sosiaali- ja terveyspoliittisesta näkökulmasta. Kaikkein tärkeintä on kuitenkin ennalta ehkäisevä asennekasvatus, tehokas terveyskasvatus ja valistustyö.

Ed. S k i n n a r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olisin ed. Kankaanniemelle edelleen toistanut sitä oluen erityiskohtelun poistamista, joka on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mielestä tärkeä asia. Hallituksen esityksessähän lähdettiin siitä, että olut on edelleen se erityissuojelussa oleva tuoteryhmä, jota ykkösoluen avulla saa mainostaa niin paljon kuin haluttaa. Tästä tarkoituksella haluttiin eroon, ja kun se ei oikein muuten voi tapahtua, niin jopa mainonta otetaan tässä avuksi. Pitää paikkansa se, että annetaan tilaa viinintuottajille tässä tapauksessa.

Kaikkein suurin ongelma minusta on nyt tässä tilanteessa edelleenkin se, että ministeri Kankaanniemen toiminta-aikana Suomeen syntyivät tällä hetkellä olevat yhteensä noin 5 500 keskiolutkuppilaa. Tästä eroon pääseminen on vaikein asia. Toivon, että tässäkin mainonnalla päästäisiin siihen, että ne tupakansavuiset, tunkkaiset, pimeät olutjuottolat eivät olisi suomalaisen nuorison ihanteita eivätkä vanhempien, yleensä miesten, illanviettopaikkoja, vaan he näkisivät jonkin toisenkin vaihtoehdon, huomaisivat, että tämä ei olekaan kovin fiksua. (Ed. Kemppainen: Naisia ja lapsia mukaan!) — Keski-Euroopasta kannattaa ed. Kemppaisen käydä sitä mallia ottamassa; siellä perheet voivat olla näissä mukana.

Ei ole missään Keski-Euroopan maassa tämän tyyppistä juomakulttuuria kuin meillä. Siinä mielessä muille vaihtoehdoille pitää löytyä tilaa. Tässä mielessä nämä muutokset on tehty täysin tarkoituksellisesti. Harvoin haluan korostaa sitä, että eduskunnan jossakin valiokunnassa on 14 naista, mutta tässä tapauksessa kyllä nais-

näkökulma on ollut myös hyvin tärkeä ja asiaan on perehdytty hyvin huolella.

Ed. U k k o l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Käsittääkseni ed. Pykäläinen kannatti ed. Haaviston pontta, joten tältä osin perun puheenvuoroni, koska ei tässä salissa uskalla puhua.

Ed. K a n k a a n n i e m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Skinnarille totean, että oluen mainonnan osalta, sen piilomainonnan osalta, joka nyt on käytössä, minun esitykseni valtioneuvostolle oli se, että siitä pitää päästä eroon, ja lakiesitys oli siihen muotoon kirjoitettu, mutta valtioneuvostossa jäin ministeri Huuhtasen kanssa kahdestaan tälle kannalle. Niin sitten toisenlainen, nykymuotoinen kanta voitti, mutta ed. Skinnarin johtama sosiaali- ja terveysvaliokunta kyllä meni tästä päinvastaiseen suuntaan. Olisi voinut tulla siihen suuntaan, mikä oli minun kantani, mutta ette näköjään tulleet.

Mitä tulee keskiolutkuppiloihin, niitä on syntynyt viime vuosina, mutta Alkon päätöksellä. Alkon hallintoneuvosto ja Alkon organisaatio luvat myöntää tänä päivänä meidän järjestelmässämme. En pystynyt niihin suoraan puuttumaan. Toisaalta eivät ne kaikki 5 500 tulleet minun ministerikaudellani. Minun ministerikauteni osalle jäi se, että Suomen alkoholin kokonaiskulutus aleni noin 15 prosentilla eli mietoihin mentiin voimakkaasti. Luonnollisesti olutkuppiloita syntyi, mutta päätökset niistä teki todella Alko.

Ed. L a a k k o n e n: Arvoisa rouva puhemies! Alkoholilain käsittely niin valiokunnissa kuin täysistunnossakin osoittaa murheellisella tavalla sen vastuuttomuuden, joka on vallannut valtaosan kansanedustajia. Niinpä alkoholilaista on tulossa sellainen kuin nyt on nähty. Kansanedustajille ei näytä merkitsevän mitään sekään, että Who:n tavoite on, että vuoteen 2000 mennessä kulutus laskisi 25 prosentilla.

Kun Suomi todennäköisesti vuoden alusta liittyy Euroopan unionin jäseneksi, merkittävää olisi huomata myös Maastrichtin sopimuksen 129 artikla, jossa painotetaan, että kansanterveys tulee ottaa huomioon kaikessa unionin toiminnassa. Näin ei kuitenkaan näy tapahtuvan Suomen alkoholipolitiikassa, valitettavasti.

Myös Maailman terveysjärjestön eurooppalaiset jäsenmaat suosittivat äskettäin hyväksymässään ohjelmassa Euroopan valtioille kokonaisvaltaista alkoholipolitiikkaa, joka sisältäisi alkoholin saatavuuden rajoittamista, hinnankorotuksia, alkoholihaittojen ehkäisyohjelmien tukemista sekä terveyskasvatuksen ja alkoholiongelmien hoidon tehostamista. Ohjelman taustalla sanotaan olevan kansanterveyslähtöistä alkoholipolitiikkaa tukeneiden maiden, kuten Suomen, aloitteellisuus. Uudessa alkoholilaissa Suomi kuitenkin menee aivan päinvastaiseen suuntaan.

Arvoisa rouva puhemies! Etelä-Euroopassa on tapahtumassa suunnanmuutos suhteessa alkoholiin. Alkoholin kulutus on selvässä laskussa monissa Euroopan maissa. Italiassa alkoholin kulutus laski 1980-luvulla peräti 33 prosenttia, Espanjassa 21 prosenttia ja Ranskassakin 15 prosenttia. Vaikka kulutus on siellä alentunut, ollaan näissä maissa siitä huolimatta ottamassa käyttöön alkoholin käyttöä rajoittavia keinoja toisin kuin meillä. Esimerkiksi Ranskassa laki kieltää alkoholijuomien mainonnan. Laki ei sallisi edes suomalaisen ykkösoluen mainontaa joukkotiedotusvälineissä. Merkittäviä painostusryhmiä on syntynyt mm. Ranskaan ja Italiaan, esimerkiksi toipuvien alkoholistien klubien verkosto.

Euroopan alkoholipoliittisten asenteiden muutos ei vielä näy EU:n komission asenteissa. Ehkä muutos näkyy vasta sitten, kun kaikki maat tulevat yksissä mielin samalle kannalle. Tupakan mainontakiellon tiellä sanotaan Euroopan unionissa olevan enää pari jäsenmaata. Suomen ei olisi ollut tarpeen mennä niin radikaaleihin muutoksiin kuin nyt on tehty. Nykyisissä EU-maissa on esimerkiksi varsin suuria verotustason eroja.

Arvoisa rouva puhemies! Viinin kulutus oli Ranskassa 1950-luvulla lähes 140 litraa asukasta kohden. Tällöin maksakirroosikuolemia oli noin 36 kappaletta 100 000:ta asukasta kohden. Vuosina 1988—90 viinin kulutus oli enää noin 70 litraa eli se oli puolittunut asukasta kohden vuodessa. Samalla tavalla myös maksakirroosikuolemien määrä oli laskenut 50 prosenttia. Nämä luvut osoittavat hyvin sen, miten alkoholilla on vaikutusta myös monenlaisiin sairauksiin.

Runsas alkoholin käyttö aiheuttaa kirroosin lisäksi alkoholismia, haiman sairauksia, alkoholipsykoosia, aivokudoskatoa, myrkytyksiä ja sydänlihaksen rappeumaa. Näihin menehtyi Suomessa vuonna 1992 1 350 ihmistä, mikä on kaksi kertaa niin paljon kuin vuonna 1982, eli lisäys on hyvin merkittävä. Kun otetaan vielä huomioon

alkoholin osuus liikenneonnettomuuksissa, koti- ja vapaa-ajan tapaturmissa, itsemurhissa ja väkivaltarikoksissa, alkoholin voidaan arvioida aiheuttavan meillä vähintään 2 500 ennenaikaista kuolemaa vuosittain.

Tutkijat ovat sitä mieltä, että alkoholihaittojen pysyvä merkittävä aleneminen ei ole mahdollista, ellei alkoholin kokonaiskulutusta pystytä supistamaan. Kulutukseenhan vaikuttaa hinta ja saatavuus, ja juuri näitä ollaan meillä rajusti muuttamassa.

Alkoholilain uudistus on tässä mielessä murheellinen. On itsestäänselvää, että meillä tulee kehitys olemaan toisen suuntainen kuin esimerkiksi Etelä-Euroopan maissa. Saatavuus paranee ja hinta laskee eli kulutus lisääntyy roimasti.

Arvoisa herra puhemies! Lopuksi haluan puheenvuorossani kannattaa ed. Kankaanniemen ehdotuksia.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Pelttari.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. Laakkonenkin totesi sen, että meillä on tapahtumassa ja myös Keski-Euroopassa on tapahtunut suunnanmuutos. Aivan oikein, Keski-Euroopassa tiukennetaan, koska siellä asia on päässyt mahdottomuuksiin nimenomaan päivittäisen juopottelun osalta, koska se on kansankulttuuria mm. Ranskassa, missä viini kuuluu ruokailun yhteyteen jokapäiväisesti.

Suomessa on ollut äärettömän tiukka alkoholipolitiikka, enkä puolustele ollenkaan sen lieventämistä, mutta minä katson, että ei se tarkoita, että me kulkisimme vastakkaisiin suuntiin, Suomi kulkee virheelliseen suuntaan ja Etelä-Euroopassa kuljetaan oikeaan suuntaan. Jos meillä ankaraa alkoholipolitiikkaa pikkuisen lievennetään, se saattaa olla ihan oikea ratkaisu. Etelä-Euroopan maat taas tekevät sen, mitä itse haluavat ja katsovat aiheelliseksi.

Mitä tulee Etelä-Euroopan lukuihin, minä vähän epäilen lukujen paikkansapitävyyttä, koska siellä ei esimerkiksi viinin osuutta pystytä sillä tavalla ratkaisemaan. Se on niin vapaasti saatavissa, että kontrollointi lukujen valossa on mahdottomuus.

Mitä tulee saatavuuteen Suomessa alkoholilain mukaan, siinä ei tapahdu saatavuuden osalta mitään muuta kuin se, että keskioluen rinnalle tulee siiderin tyyppinen alkoholijuoma vähittäismyyntiin. Sillä tuskin on mitään merkitystä. Sitten on tilaviini, joka on persoonallinen maaseudulla tapahtuva muutos ja ilmentymä. Sillä tuskin alkoholipolitiikan kanssa sellaisenaan on mitään muuta tekemistä kuin se, että se personoittaa hiukan maaseudun elämää.

Mielestäni ei tapahdu mitään sellaista, mikä olisi vaaraksi suomalaiselle alkoholipolitiikalle, suomalaiselle terveydelle, kun alkoholia joka tapauksessa saadaan. Me emme siitä pääse enää pois ja eroon. Vaikka se olisi vaarallistakin, se on suomalaisessa yhteiskunnassa ja pysyy.

Ed. Kankaanniemi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Totean, että ed. Aittoniemestä on nyt tullut erinomainen yhdentäjä. Hän haluaa yhdentää Suomea kovasti Euroopaan, ja on taidettu nyt takki kääntää, mutta se sopinee. Mutta mitä ed. Laakkosen esittämiin lukuihin ja tietoihin tulee, ne valitettavasti pitävät erittäin tarkasti paikkansa.

Oleellista on eduskunnankin tietää, että alkoholista saatavat tulot tällä hetkellä ovat Suomen valtiolle noin 10 miljardia markkaa vuodessa. Paineet tämän tulon alenemiseen ovat rajut, ja nyt, kun monopolia puretaan, valtion tulot nimenomaan vähenevät. Toisaalta viimeiset todella luotettavat tutkimukset osoittavat, että alkoholin haitat aiheuttavat kustannuksia Suomen kansantaloudessa 14—21 miljardia markkaa. Riippuu vähän siitä, millä lailla ihmiselämän arvo mitataan, mutta jopa 20 miljardia markkaa ovat haittakustannukset ja tulot 10 miljardia.

Nyt vauhdittuva kehitys tämän lainsäädännön muutoksen jälkeen johtaa siihen, että tulot vähenevät ja menot kasvavat eli valtiontalouden ja kuntien talouden alijäämä tätä kautta tulee entisestään kasvamaan ja joudumme keräämään rahaa muilla veroilla, rankaisemaan kansaa, raittiita ja terveitä ihmisiä, entistä enemmän. Se rasittaa myös työllisyyttä, se heikentää työpaikkojen määrää, ja näin ollen tämä kehityksen suunta on täysin virheellinen. Tästä pitäisi paljon enemmän keskustella, mutta valitettavasti liberalismi näyttää olevan niin hieno ajatus, että sen alle hukutetaan kaikki tosiasiat.

Ed. Laakkonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Aittoniemi sanoi, että Suomi kulkee virheelliseen suuntaan, kun Etelä-

Euroopassa kuljetaan oikeaan suuntaan. Tämä on paljon sanottu, kun tiedetään, että ed. Aittoniemi ihannoi näköjään alkoholin käyttöä ja kannattaa tätä hallituksen esitystä siinä muodossa kuin valiokunnat ovat sen nyt hyväksyneet.

Ed. Aittoniemi on sitä mieltä, että alkoholilakia pikkuisen lievennetään. Olen eri mieltä: Mainontaa rajusti vapautetaan. Maitokaupoistakin saa juomia jopa 4,7 prosenttiin saakka, ja maatiloilla voidaan valmistaa tilaviinejä 13 prosenttiin saakka. Minusta nämä eivät ole pieniä lievennyksiä, kun otetaan vielä huomioon monopolien purku. Ainoastaan vähittäismyyntimonopoli jää enää voimaan.

Ed. Aittoniemi epäilee myös esittämiäni lukuja. Olen saanut ne Alkoholipoliittisesta tutkimuslaitoksesta, eli luvut ovat ihan oikeita.

Ed. A i t t o n i e m i (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Kankaanniemelle sanon näin: En koskaan käännä takkiani missään asiassa, paitsi jos se on sitten ehdottomasti perusteltua. Mutta tähän saakka ei ole tullut sellaisia asioita vielä eduskunnassa.

Minä totesin, ed. Laakkonen, että ei Suomi kulje virheelliseen suuntaan, jos se hiuksenhienosti vapauttaa ja liberalisoi alkoholipolitiikkaansa. Se on oikea suunta. Meillä on ollut äärettömän tiukka alkoholipolitiikka, ja päinvastoin näin tiukka alkoholipolitiikka on vaikuttanut samalla tavalla, kuin jos nähdään, että ruoho on aidan takana vihreää. Sinne ängetään, vaikka piikkilangat vähän rintaan ottaisivatkin. Jos lievennetään alkoholipolitiikkaa, väitän, ja jos viinit tulevat ruokakauppoihin tarkasti valvottuina, niin kuin kuuluu ollakin, se merkitsee sitä, että suomalaisessa yhteiskunnassa rajusta ryyppäämisestä luovutaan ja alkoholista tulee enemmän seurustelujuoma, niin kuin pitää ollakin. Sillä on pelkästään positiivinen vaikutus suomalaiseen yhteiskuntaan. On nähty, mitä kieltolain aikana tapahtui. Suomessa ryypättiin ja tapeltiin enemmän kuin koskaan aikaisemmin kieltolain aikana. Sen sijaan jos meillä varovaisesti liberalisoidaan alkoholilainsäädäntöä, sillä tulee olemaan positiivinen vaikutus suomalaiseen yhteiskuntaan.

Ed. L a a k k o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ed. Aittoniemi on sitä mieltä, että alkoholilain muutos aiheuttaa sen, että luovutaan rajusta ryyppäämisestä. Olen ihan eri mieltä. Niin kuin puheenvuoroissakin on sanottu, Suomessa on ihan erilainen alkoholikulttuuri kuin muissa maissa. Minä uskoisin, että niiden juomatapa, jotka juovat, ei tule muuttumaan paremmaksi, vaan rankistuu yhä enemmän ja ryypätään yhä rajummin.

Ed. K o h i j o k i : Herra puhemies! Oli harmi, että jouduin olemaan poissa, kun asia eri vaiheissaan eteni, mutta ehtiihän nyt vielä mukaan edes tässä vaiheessa.

Pieni oikaisu: Sanottiin, että Suomessa ei ole koskaan nautittu alkoholia niin paljon kuin kieltolain aikana. (Ed. Aittoniemi: Ja tapeltiin!) — Minä kuulin, että myös nautittiin alkoholia enemmän kuin koskaan ennen. Se ei pidä paikkaansa. Tietysti voisin jonkinlaisena asiantuntijana kertoa tästä vähän pitempäänkin.

Helposti sanotaan hurmahenkisyydeksi, jos esityksessä nyt jotakin kielteistä on näkemässä, niin kuin itsekin olen, mutta en silti myönnä hurmahenkisyyttäni tässä asiassa. Kun kerran tarkoituksena on kaikella tapaa alkoholin saannin helpottaminen, totta kai haittavaikutukset tulevat vielä nykyisestään huomattavasti ja rajusti lisääntymään. Vie vuosikymmeniä, ennen kuin tulee toisen laatuinen sivistys. Ne, jotka eloon jäävät terveinä, ovat aikanaan ohjaamassa käyttöä oikeampaan suuntaan. Eihän se oikeata ole koskaan, koska alkoholin nauttimisen tarkoituksena on saavuttaa myrkytystila. Jokainen humalatila on jonkin asteinen myrkytystila. Siihen ei kannata ruveta edes vastaan väittämään, koska minä väitän heti vastaan myös ja ihan vankoin perustein. Siis sovitaan siitä yksimielisesti, että humalatila on myrkytystila. Aste-eroja on käytetystä aineesta, määrästä ja henkilöstäkin riippuen. Näin on.

Jos ajatellaan suhtautumista Suomessa, muutama vuosikymmen sitten pohdittiin kovasti sitä, kun liikenne kasvoi, pitäisikö lääkepakkauksiin laittaa jokin merkintä, että tietyllä lääkeaineella voi olla haitallisia vaikutuksia liikenteessä. Merkit sinne saatiin, mutta en Alkon pulloissa enkä alkoholipulloissa ylipäänsä ole tuollaisia merkintöjä havainnut. Tuntuu vähän epäloogiselta, jos sitä vaikka tuollaisen yksityiskohdan kannalta vähän ajattelee. Oikeastaan katson tuonne, missä entinen ministeri istuu. Hänellä olisi ollut ministerinä ollessaan ainakin mahdollisuus esittää asiaa siihen suuntaan, että merkinnät haitallisista vaikutuksista olisi myös tarroina laitettu erilaisiin alkoholipakkauksiin.

Kun äsken sanoin, että humalatila on myrkytystila, niin kuinka paljon onkaan jätetty teke-

mättä, kun sitä ei ole kerrottu aikanaan esimerkiksi raskaina oleville naisille? Varmuudella tiedetään, että raskaana olevan naisen nauttima alkoholi aiheuttaa syntymättömälle sikiölle vaurioita, jotka ovat varsin vakavia. Esimerkiksi, jos raskaana oleva nainen nauttii vaikka puoli pulloa punaviiniä, olkoon minkä asteista hyvänsä, niin syntymätön lapsi siitä puolesta punaviinipullollisesta tulee tajuttomuuteen asti humalaan, ja silloin tietysti myös iso määrä aivosoluja lopullisesti häneltä tuhoutuu.

Me voimme tätä taustaa vasten katsella, mitä meillä tapahtuu sitten, kun lapset tulevat kouluikään ja viimeistään koulussa todetaan, että on erilaisia häiriöitä oppilaalla. On keskittymisvaikeuksia, monenlaisia puhe- ja kirjoitusvaikeuksia, ja niitä koetetaan auttaa kalliisti maksaen, mutta alkulähteelle ei ehditty apuun. Ne ovat kovin monissa tapauksissa äidin lapselleen hankkimia haittoja, jotka ovat myös pysyviä hyvin monesti.

Liian vähän näistä haitoista meillä Suomessa puhutaan. Vasta muutama vuosi sitten saatiin yliopistoon alkoholisairauksien professuuri. Sen haltija on kyllä tarmokkaasti paneutunut asioihin, mutta kun määrärahat, mitä siihen tarvitaan, tulevat myös paljolti Alkon kautta, niin se asettaa tietysti tiettyjä rajoituksia siinä, mitä ehditään tehdä ja mitä ei.

Jottei tämä esitykseni olisi kovin totista, niin kerronpa vielä erään tapauksen. Minulla olisi monta asiaa kerrottavana, kun olen satoja pieniä alkoholitehtaita hävittänyt, nimenomaan satoja. Näin jälkeenpäin ajatellen on kummallista, että kumminkaan ei yhdessäkään tapauksessa ollut pyydetty valtiolta eikä kunnalta starttirahaa eikä käynnistämisavustusta, vaan omatoimisesti oltiin liikkeellä.

"Ansioitunein" pontikan valmistaja oli Vaasan saaristossa asuva iäkäs nainen, 82-vuotias. Menimme tavan mukaan juhannuksen edellä sinne. Tarkoitus oli, että käymme vain hävittämässä Amandan tehtaan, ja näin oli tehtävä. Hänen verstaansa oli tuvassa, siellä oli tehtailu parhaillaan käynnissä, ja hän kutsui meitä istumaan kysyen, kai me kahvia juomme. Vastasimme, että totta kai, juodaan kahvia vain kaikessa rauhassa. Hän jatkoi viinan valmistustaan siinä. Lattialla korissa oli kauniisti pakattuna puolikkaan pontikkapulloja. Kysyin, oletteko te noin paljon saanut jo tänään valmista. Juu, mutta ne on tilattu. Hän luuli ilmeisesti, että olisin ollut itse kiinnostunut niistä. Sitten hän jatkoi, että Vaasan pormestarivainaa aina tilasi häneltä, kun tuli vähän parempia ja arvokkaampia vieraita. Se oli melkein kestotilaus. Sellaista se pienyrittäminen siellä on ollut.

Katsotaan sitten, muuttuuko nauttiminen sivistyneeksi, mutta voimme varautua hyvin suuriin alkoholihaittoihin ja niistä aiheutuviin kustannuksiin. Julkishallinnolle se asettaa myös vaatimuksia. Väkeäkin tarvittaisiin, että haittoja voitaisiin jotenkuten lievittää.

Ed. Kankaanniemi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Kohijoki totesi, että olisin ministerinä voinut pyrkiä saamaan Alkon pulloihin haittavaroitusmerkinnän. Voin ilmoittaa, että kyllä minä tällaisen esityksen Alkolle tein, ja siellä sitä tutkittiin, mutta erityisesti ulkomailla pullotettavissa tuotteissa, kun ne tulevat valmiina pakkauksina vähittäismyymälöihin asti — ainakin näin selitettiin — on ongelmia saada näihin pulloihin haittamerkintä, jolloin tämä asia ei ainakaan minun aikanani mennyt eteenpäin.

Tein vaihtoehtoisen esityksen, että Alkon kasseihin, joita ihmiset jonkin verran ehkä käyttävät ja kantavat, tehtäisiin esimerkiksi raskaina olevia naisia varoittavat tekstit. Sekin asia on siellä mietittävänä, voidaanko seuraaviin kassipainoksiin tällaiset merkinnät tehdä. Toivotaan; nyt meillä on keinot, hyvät ystävät, vähän tällä tasolla, että erilaisin valistusmenetelmin täytyy yrittää alkoholin haittoja ehkäistä. Nämä ovat ihan vakavia kysymyksiä, ja on syytä tässäkin todeta, että Alkon tulisi nyt pyrkiä näillä keinoilla etenemään.

Mitä ed. Kohijoen tutkimusta koskevaan viittaukseen tulee, on todella tärkeää, että Suomen erittäin korkeatasoinen alkoholipoliittinen tutkimustyö voidaan turvata ja sille määrärahat järjestää. Tässä laki sai sen muodon, että tähän nyt osoitetaan varoja, mistä on lausuttava tyytyväisyys.

Ed. Alaranta: Herra puhemies! Kannatan aluksi ed. Kemppaisen aikaisemmin tekemää perustelulausumaehdotusta.

Totean vielä, että alkoholilain uudistus on todella murheellinen, kuten eräät puhujat ovat jo todenneetkin. Eduskuntakäsittelystä ei voi käyttää poliittisessa kielenkäytössä muutoin tavallista termiä "vesittäminen", kun tässä nyt tapahtuu aivan muuta eli tällä lailla todella lisätään alkoholin kulutusta, vaikka hallituksen esityksen perusteluissakin kauniisti todetaan, että lain tavoite on juuri päinvastainen.

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnössäkin on tämä tavoite todettu, ja kuitenkin, kuten jo aikaisemmin totesin, keinovalikoima on sellainen, että tämä tavoite ei missään tapauksessa toteudu. Tämä on eräänlainen satu keisarin uusista vaatteista.

Sehän on tutkimuksissa todettu tosiasia, jota kenenkään on vaikea kiistää, että tarjonta lisää aina kulutusta. Itse en ole näiden asioiden varsinainen asiantuntija, mutta tässä keskustelussa on sellaisiakin aika paljon jo ilmaantunut. Kun olen vain politiikassa ollessani joutunut tekemisiin alkoholitarjoilutilanteiden kanssa, niin rohkenen kyllä sanoa, että tarjonta on lisännyt kulutusta esimerkiksi tässä talossa eli Eduskuntatalossa. Se taitaakin olla ainoa selitys sille linjalle, jonka eduskunnan enemmistö nyt valitettavasti tuntuu valitsevan tässä asiassa, ja se on minunkin mielestäni murheellista.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Eduskunnan alkoholinkäytöstä on puhuttu paljon, mutta minä sanon, että kun tässä talossa olen kahdeksan vuotta ollut, on kuljettu positiiviseen suuntaan. Tietenkään täällä ei saisi ottaa yhtään, mutta kun tuolla keskiolutta myydään ja joitakin viinejäkin, niin käyttö on luontaista; ei sitä kukaan pöydälleen osta. Minä en ole ostanut olutpulloa enkä viinilasia tässä talossa, käytän kyllä alkoholia. Mutta sen jatkuvasti esille tuominen on tarpeetonta. Tämä talo on aivan kohtuullisessa kunnossa tänä päivänä, joten se kestää kyllä arvostelun.

Mitä tulee kansanedustaja-pastori Alarannan puheisiin, kirkkoviinissäkin on alkoholia, ja sitäkin tarjotaan ihmisille, ja papit ovat varsin tyytyväisiä, jos mahdollisimman paljon ihmisiä on ottamassa Herran ehtoollista. Enkä halua sanoa tätä pilkalla, mutta tulee sekin asia selville. Kirkkoviinissä on myös alkoholia. On tosin alkoholitonkin vaihtoehto, mutta minkä vuoksi sitten alkoholia, sitä myrkkyä, on kirkkoviinissä, jota ihmisille hengen ja sielun puhdistamiseksi tarjotaan kirkon alttarilla?

Ed. Tuomioja: Arvoisa puhemies! Minäkään en ole tyytyväinen tähän lakiehdotukseen. Olisi ollut mielestäni parempi, että tässä vaiheessa alkoholilainsäädäntöön olisi tehty vain ne muutokset, joita Suomen jäsenyys Euroopan unionissa edellyttää. Mehän tiedämme, että se edellyttää Alkon asemaan tiettyjä muutoksia, mutta olisi pitänyt jättää muut mahdolliset muutokset myöhempään, jos sellaisiin tarvetta on. Silloin olisi ollut helpompi jälkikäteen erotella se, mikä on todellakin seurausta EU-jäsenyydestä ja mikä taas niistä, tekisi mieli sanoa: tarpeettomista, virheistä, joita tämän lain yhteydessä ollaan tekemässä.

Voi olla, että alkoholilainsäädännössä on muitakin kohtia, jotka sinänsä olisivat korjaamisen arvoisia, mutta en näe, että meillä nyt toistaiseksi itse asiassa mitään suurempaa epäkohtaa on, ei ainakaan sellaisia, jotka näillä lainmuutoksilla muuttuisivat paremmiksi. Suomessa saa alkoholia ihan riittävän helposti. Myös ne saavat sitä, jotka ovat orientoituneet sen väärinkäyttöön ja haluavat tuhota itsensä sen avulla. Lainsäädäntö ei ole nykyisellään sen este, mutta sen edelleen vapauttaminen ja esimerkiksi mainonnan laajentaminen ei tuo mitään positiivisia seurauksia. Me tiedämme, että näiden muutosten seurauksena kansanterveydelliset ongelmat ja kustannukset tulevat nousemaan. Pidän tätä vääränä suuntauksena.

Ed. Kankaanniemi: Arvoisa puhemies! Totean tähän ed. Tuomiojan sinänsä asialliseen puheenvuoroon, että meillä on tänä päivänä vielä Alkon monopoli kattavampi kuin missään muussa maassa. Meillä on monopolin piirissä vähittäismyynti ja tukkumyynti, on tuonti- ja vientimonopoli, on valmistusmonopoli, anniskelumonopolikin laajasti. Sitten Alkolla on viranomaistehtävät. Alko hoitaa ja rahoittaa tutkimuksen ja valistuksen. Näin kattavaa monopolia ei ole missään muussa maassa, ja Eta-sopimus jo edellytti, että nämä monopolin osat, likipitäen kaikki, pitää purkaa. Vain vähittäismyyntimonopoli saatiin säilymään terveyssyistä, ja sitäkin tässä heikennettiin. Tutkimus- ja valistustoiminta oikeastaan jäi järjestelmän takia Alkolle toistaiseksi, mutta ne eivät ole sellaisia kilpailutekijöitä, jotka ehkä olisivat ristiriidassa suoranaisesti Eta-sopimuksen kanssa.

Mutta kun jouduttiin purkamaan näin tavattoman paljon monopolia, se merkitsi sitä, että alkoholilainsäädäntö jouduttiin kirjoittamaan erittäin laajasti uudestaan ja silloin päädyttiin sosiaali- ja terveysministeriössä siihen, että tehdään koko lainsäädäntö uudeksi. Valitettavasti eduskunta nyt meni pitemmälle kuin oli tarpeen juuri vähittäismyyntimonopolin ja mainonnan osalta. Mainontaan ei olisi ollut tarvetta puuttua ollenkaan, vaan panna se järkevämpään malliin kuin se nyt on.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

13) Ehdotus laiksi kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 273
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 35

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

14) Ed. Hassin ym. lakialoite n:o 90 laiksi kansanedustajain vaaleista annetun lain 29 ja 31 d §:n muuttamisesta

Valiokuntaan lähettäminen

Toinen varapuhemies: Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetettäisiin perustuslakivaliokuntaan.

Keskustelu:

Ed. Aittoniemi: Herra puhemies! Minulla ei ole edes tätä lakiehdotusta pöydälläni. Se on toimitettu todella edellisessä istunnossa; sen jälkeen se on kai pyydetty pöydälle. Nytkään ei näytä olevan ensimmäistä allekirjoittajaa paikalla, että olisi tämän esitellyt. Mutta yleisesti ottaen tässä lakialoitteessa tarkoitetaan sitä, että kansanedustajien vaalirahoitus tulisi julkiseksi sillä tavalla, että se olisi tarpeen mukaan tarkastettavissa ja erityisesti tietyn suuruiset lahjoitukset tulisivat näin ollen julkisiksi ja ne voitaisiin saattaa päivänvaloon.

Minä olen allekirjoittanut tämän aloitteen ja olen sitä mieltä, että näin pitäisi tietysti tehdä. Jos jokin yritys tai yhteisö antaa 10 000 markkaa kansanedustajaehdokkaalle rahaa, niin se toivoo taatusti itselleen jotakin etua tulevaisuudessa, mahdollisuutta yhteydenottoon itseään koskevassa asiassa, ja riippuen siitä, minkälaiseen poliittiseen ryhmittymään kansanedustaja tulee, vaikutusmahdollisuuksia tietysti on.

Tämä selventäisi ja puhdistaisi ilmapiiriä, kun kuitenkin tongitaan ja etsiskellään kaikenlaisissa Amok-ohjelmissa, mitä itse kukin on saanut. Silloin on selvä peli, jos jokainen kansanedustajaehdokas on velvollinen pitämään kirjanpitoa ja selkeästä tuomaan esille siinä lahjoitukset, mitä on saanut, tiettyyn summaan saakka. 200—300 markan lahjoituksista tietysti ei ole kysymys, vaan suuremmista. Silloin tällaiset Amok-ohjelmat voitaisiin lopettaa ja toisaalta tulisi peli selväksi ja politiikan hämärät mutkat tulisivat selkeämmiksi. Se auttaisi luottamuksessa kansanedustuslaitoksen suuntaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Puhemiesneuvoston ehdotus hyväksytään ja asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan.

Pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon:

15) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 76 (HE 220)

16) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 77 (HE 153)

17) Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 78 (HE 214)

18) Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 37 (HE 238)

19) Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 37 (HE 205)

20) Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 38 (HE 266)

21) Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 39 (HE 271)

22) Työasiainvaliokunnan mietintö n:o 8 (HE 270)

23) Työasiainvaliokunnan mietintö n:o 9 (HE 303)

24) Ympäristövaliokunnan mietintö n:o 13 (HE 305)

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on ensi keskiviikkona kello 14.

Täysistunto lopetetaan kello 17.02.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen